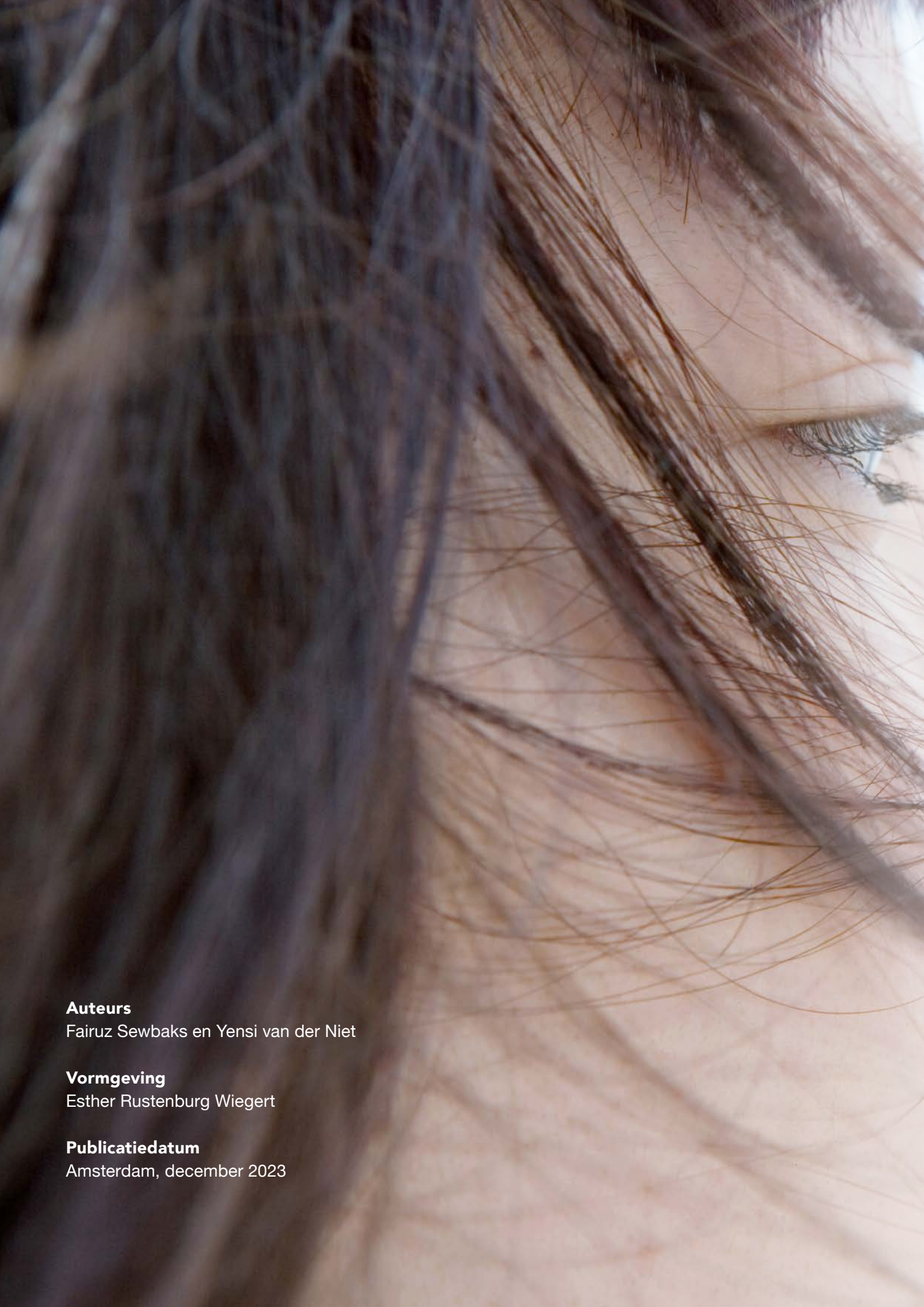

Uit de schaduw

anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme

meldpunt discriminatie REGIO AMSTERDAM

Auteurs
Fairuz Sewbaks en Yensi van der Niet

Vormgeving
Esther Rustenburg Wiegert

Publicatiedatum
Amsterdam, december 2023

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 / Inleiding / 8
1.2 *Ervaren discriminatie* / 9
1.3 *Onderzoeksvragen* / 11
1.4 *Afbakening Oost- en Zuidoost-Azië* / 12
1.5 *Methodiek* / 12
1.6 *Leeswijzer* / 13
Hoofdstuk 2 / Discriminatie in juridische grondslagen / 14
2.1 *Discriminatie in internationale wet- en regelgeving* / 14
2.1.1 *De Verenigde Naties en discriminatie* / 15
2.1.2 *Europese wet- en regelgeving* / 16
2.2 *Discriminatie in Nederlandse wet- en regelgeving* / 16
2.2.1 *De Nederlandse Grondwet* / 17
2.2.2 *De Algemene Wet Gelijke Behandeling* / 17
2.2.3 *Het Wetboek van Strafrecht* / 17
2.3 *De aanpak van discriminatie middels ADV's* / 18
2.4 *Conclusie* / 20
Hoofdstuk 3 / 'Aziatisch': begrip en discriminatie / 22
3.1 *Het begrip 'Oost- en Zuidoost-Aziatisch' en het oriëntalisme* / 22
3.2 *Anti-Oost en Zuidoost-Aziatische discriminatie* / 24
3.2.1 *Anti-Oost en Zuidoost-Aziatische discriminatie in het verleden* / 24
3.2.2 *Anti-Oost en Zuidoost-Aziatische discriminatie in het heden* / 26
3.3 *Conclusie* / 29
Hoofdstuk 4 / De aard en omvang van de meldingen bij het MDRA / 30
4.1 *Omvang van de geregistreerde discriminatie* / 30
4.1.1 *Plaats van de ervaren discriminatie* / 31
4.1.2 *Woonplaats van de melders van anti-Oost en Zuidoost-Aziatische discriminatie* / 32
4.2 *De aard van de geregistreerde discriminatie* / 33
4.2.1 *De maatschappelijke terreinen* / 35
4.3 *Conclusie* / 38

Hoofdstuk 5 / Invloeden op de meldingsbereidheid / 40
5.1 *Het economisch model voor de meldingsbereidheid* / 40
5.1.1 *De economische baten* / 40
5.1.2 *De economische kosten* / 41
5.2 *Het psychologisch model voor de meldingsbereidheid* / 42
5.2.1 *De psychologische baten* / 42
5.2.2 *De psychologische kosten* / 43
5.3 *Het sociologisch model voor de meldingsbereidheid* / 43
5.4 *Conclusie* / 44
Hoofdstuk 6 / Uit de schaduw: ongehoorde Oost- en Zuidoost-Aziatische stemmen / 46
6.1 *Het economische model in de praktijk* / 46
6.1.1 *Melden uit morele verantwoordelijkheid* / 46
6.1.2 *Een gevoel van vergelding en rechtvaardigheid* / 47
6.1.3 *De ernst van de ervaren discriminatie* / 49
6.1.4 *De tijd en moeite die het melden kost* / 50
6.2 *Het psychologisch model in de praktijk* / 50
6.2.1 *Het ervaren van (on)veiligheidsgevoelens en bescherming* / 50
6.2.2 *Anderen ervaren emoties en gevoelens* / 51
6.2.3 *De ervaring met ADV's* / 51
6.3 *Het sociologisch model in de praktijk* / 53
6.4 *Het ervaren van anti-Oost en Zuidoost Aziatisch racisme* / 54
6.4.1 *Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme op straat* / 54
6.4.2 *Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme op de werkvloer* / 56
6.4.3 *Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het onderwijs en op stage* / 57
6.4.4 *Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het openbaar vervoer* / 58
6.4.5 *Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in de media* / 59
6.5 *Conclusie* / 60
Hoofdstuk 7 / Conclusie / 62
7.1 *Aanbevelingen* / 62
Bijlage / 65
Bibliografie / 66

Afkortingen

ADV
Antidiscriminatievoorzieningen

AWGB
Algemene wet gelijke behandeling

CRM
College voor de Rechten van de Mens

EU
Europese Unie

EVRM
Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

IVBPR
Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten

IVRD
Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie

MDRA
Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam

Sr
Wetboek van Strafrecht

UVRM
Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

VN
Verenigde Naties

01

Inleiding

Hoewel bepaalde vormen van discriminatie regelmatig in de media en wetenschappelijke onderzoeken voorkomen, blijft anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme onderbelicht. Racisme tegen Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen kent in zowel Nederland als in haar voormalige koloniën een lange en pijnlijke geschiedenis. Mensen uit het globale westen maken zelden onderscheid tussen de diverse en rijke Oost- en Zuidoost-Aziatische landen, culturen en etnische groepen. Daarnaast is uit het verleden gebleken dat epidemieën kunnen resulteren tot meer stigmatisering, stereotypering en xenofobie, hetgeen nog steeds van toepassing is in het heden. Mensen denken vaak dat anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme een recent fenomeen is en dat de ernst hiervan wel meevalt. Niks is minder waar.

In 2020 werden er duizenden meldingen gemaakt van anti-Oost- en Zuidoost-Aziatisch racisme bij www.discriminatie.nl – de landelijke vereniging van antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) waar 18 ADV's bij zijn aangesloten. Niet eerder werden er zoveel meldingen gemaakt binnen deze categorie. Deze opvallende stijging had vooral te maken met het coronavirus evenals het lied "Voorkomen is beter dan Chinezen" van Radio10-dj Lex Gaarthuis[1]. In het lied worden racistische termen en uitspraken gebruikt als 'stink Chinees' en wordt er opgeroepen om geen Chinese gerechten meer te consumeren. Ook roept het lied op om Chinese mensen te vermijden om corona te voorkomen dat de schuld zou zijn van deze groep. Naar aanleiding hiervan werd een petitie gestart die binnen de kortste keren ruim 65.244 keer werd ondertekend[2]. In het lied wordt een verband gelegd tussen Chinese mensen en het coronavirus terwijl er al sprake was van een flinke toename van het aantal incidenten van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Onder deze incidenten vallen niet alleen scheldpartijen, maar ook beledigingen, bedreigingen, en fysiek geweld[3]. Zo wordt op de |bon van een slager bij een Aziatische Nederlander 'een broodje kip met spleetoog' vermeld en werd de uitgang voor een Aziatische vrouw in de metro door een GVB-medewerker geblokkeerd waardoor zij niet kon uitstappen.

Ondanks dat de zichtbaarheid van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme sinds het begin van de coronapandemie is toegenomen, blijft de bewustwording in de maatschappij ontbreken. Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen hebben, tot op heden, op een dagelijkse basis te maken met verschillende vormen van racisme. De opkomende emancipatie onder de jongere generatie Oost- en Zuidoost-Aziatische Nederlanders zou een mogelijke verklaring kunnen zijn voor de waargenomen stijging in het aantal meldingen. Men wil niet langer

1 Trouw (2021)
2 Algemeen Dagblad (2020) Petities (z.d.)
3 Mesman (2021)

zwijgen over de racistische bejegeningen die zij ervaren en daarom spreken zij zich meer uit dan voorheen[4]. Ondanks de stijging in het aantal meldingen van Oost- en Zuidoost-Aziatisch racisme is er echter weinig bekend over de aard en omvang hiervan. Een andere verklaring voor het ontbreken van informatie komt door het heersende beeld dat Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen 'goed' zijn geïntegreerd op sociaal en economisch gebied. Hieruit kan de gedachte ontstaan dat onderzoek naar racisme niet nodig zou zijn[5].

Oost- en Zuidoost-Aziatische Nederlanders worden veelal als 'modelminderheid' beschouwd omdat zij vaak behoren tot de groep van hoogstopgeleiden en/of economisch succesvol zijn. Deze stereotypering van de stille, slimme en hardwerkende Oost- en Zuidoost-Aziatische Nederlander tezamen met de culturele neiging om geen probleem te willen veroorzaken, maakt dat mensen zich minder snel uitspreken bij zogenaamde 'grappen' en satire. Bovendien zijn wetenschappelijke onderzoeken naar Oost- en Zuidoost-Aziatisch racisme, evenals de meldingsbereidheid van de slachtoffers van ervaren racisme, tot op de dag van vandaag schaars. Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen worden structureel over het hoofd gezien in het racismedebat[6]. Mede hierdoor is er sprake van een gebrek aan bewustwording op alle vlakken van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme binnen verschillende organisaties. Het is de hoop dat dit onderzoek een bijdrage zal leveren aan de bewustwording van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme en dat dit niet (opnieuw) in de vergetelheid raakt.

1.2 Ervaren discriminatie

Er is een cruciaal verschil tussen ervaren discriminatie en discriminatie zoals vastgelegd binnen juridische grondslagen. Juridische discriminatie gaat uit van definities zoals deze in verschillende wetgevingen zijn vastgelegd. Aan de hand hiervan worden ervaren discriminatie incidenten getoetst en bij de wet veroordeeld. Echter gaat dit onderzoek over de ervaringen van discriminatie door mensen met een Oost- of Zuidoost-Aziatische achtergrond. Dit betekent dat er geen toetsing plaatsvindt om te bepalen of de ervaren discriminatie ook daadwerkelijk voldoet aan juridische discriminatie, ondanks dat ADV's genoodzaakt zijn binnen wettelijke kaders te opereren. Wat Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen zelf als discriminatie ervaren en tevens zo benoemen, is hetgeen dat centraal staat in dit onderzoek. Dit houdt in dat incidenten van discriminatie die wellicht niet kwalificeren als zijnde juridische discriminatie, wel zo door Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen wordt ervaren[7].

"Voor mij persoonlijk heeft de discriminatie diepe sporen achtergelaten. Ik voel soms de angst om over straat te gaan, bijvoorbeeld als ik mijn kinderen naar school moet brengen."

Ervaringen van discriminatie kunnen een grote impact hebben op het leven van mensen en negatieve gevolgen met zich meebrengen. Zo hebben eerdere studies aangetoond dat slachtoffers van ervaren discriminatie problemen kunnen ondervinden op lichamelijk en psychologisch gebied[8]. Uit eerder onderzoek is gebleken dat ervaringen van discriminatie kunnen leiden tot aandoeningen, zoals hoofdpijn, slapeloosheid, afnemende concentratie en depressies[9].

4 Bouchallikht en Papaikonomou (2021)
5 Snel en Custers (2019)
6 Miltenburg en Schaper (2020)
7 Andriessen et al. (2014)
8 Van der Berg (2020)
9 Omlo (2020)

“Doordat je in je omgeving als ‘anders’ wordt gezien, ging ik als jong meisje al ver in het nadenken hierover. Zo dacht ik toen ik pas negen jaar oud was al dat ik liever een Nederlandse achternaam had willen hebben. Waarom zou zo een jong meisje over dit soort dingen moeten nadenken?

Deze fysieke en mentale gevolgen kunnen het vermogen van een persoon om goed te functioneren op het werk belemmeren en hun productiviteit verminderen. Ook kan het resulteren tot een lager zelfbeeld en een gevoel van onveiligheid wat invloed kan hebben op verschillende aspecten van het leven. Hierdoor kan de algemene kwaliteit van het leven significant achteruit gaan. Tevens kunnen ervaringen van discriminatie ervoor zorgen dat mensen zich terugtrekken uit en zich geïsoleerd voelen van de algemene samenleving[10].

“Mensen nemen het racisme tegen Aziaten niet serieus, dus onze stem wordt niet goed gehoord. Daarom geven de meeste Aziaten het gewoon op en zwijgen. We worden, door westerse mensen, ook als ‘kinderen’ beschouwd. Dit fysieke verschil veroorzaakt ook gemakkelijk racisme tegen ons omdat de daders denken dat we ons nooit tegen hen zullen verzetten. Vele Aziaten huilen en krijgen psychische problemen vanwege de ervaren discriminatie en verbergen dit voor de buitenwereld.”

Daarnaast is het belangrijk om de mate van de ervaren discriminatie in kaart te brengen gezien het de gelijkwaardige behandeling van Oost- en Zuidoost-Aziaten in de Nederlandse samenleving raakt. Door bewustzijn te creëren over de aard en omvang aangaande de ervaren discriminatie incidenten jegens Oost- en Zuidoost-Aziaten. Dit opent indirect de deur tot samenwerkingen om de ongelijkheden te reduceren evenals het bevorderen van inclusie en gelijke kansen voor deze groepen.

“Het is van groot belang dat er meer onderzoek plaatsvindt om de oorsprong en de impact van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme beter te begrijpen. We hebben kwantitatieve gegevens nodig om een helder beeld te krijgen. Het is essentieel om mensen te onderwijzen over wat racistisch gedrag is, maar het is een complexe taak. Ook al vormen we een minderheid in Nederland, dat betekent niet dat mensen niet hoeven te beseffen dat racistisch gedrag onacceptabel is! Momenteel lijkt het erop alsof mensen op geen enkele manier geconfronteerd worden met de gevolgen van hun gedrag.”

Ook kan het in kaart brengen van deze ervaringen bijdragen aan het identificeren van (historische) patronen en discriminatietrends. Dit kan nuttig zijn voor het ontwikkelen van beleid en interventies om anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme tegen te gaan. Door inzicht te krijgen op welke maatschappelijke terreinen de discriminatie incidenten worden ervaren, kan men gerichte maatregelen nemen om deze ongelijkheden aan te pakken.

Bovendien wordt het bewustzijn en begrip van de bredere samenleving over de verschillende vormen van racisme die Oost- en Zuidoost-Aziaten meemaken in Nederland vergroot.

1.3 Onderzoeksvragen

De aanleiding voor dit onderzoek is ontstaan door de verschillende initiatieven van belanghebbenden en media-aandacht tijdens de coronapandemie evenals de toename in het aantal meldingen bij het Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA) en het gebrek aan veelvuldig onderzoek naar anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. De opzet van dit onderzoek is erop gericht om een beter beeld te krijgen van de aard en omvang van de geregistreerde meldingen bij het MDRA aangaande anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in de omgeving van Amsterdam tussen 2018 en 2022[11]. Tegelijk richt dit onderzoek zich op de diverse factoren die van invloed zijn op de keuze om wel of geen melding te maken van het ondervonden racisme. Ook laat dit onderzoek de stemmen en ervaringen van Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen horen die vaak verborgen blijven. De probleemstelling die in dit onderzoek centraal staat luidt als volgt:

Wat is de aard en omvang van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme en welke factoren zijn van invloed op de meldingsbereidheid van de slachtoffers hiervan?

Deze probleemstelling valt uiteen in een vijftal onderzoeksvragen:

1. Ondanks het feit dat dit onderzoek zich hoofdzakelijk richt op ervaringen van discriminatie is al eerder benoemd dat ADV's opereren binnen wettelijke kaders. Het is daarom van belang om inzicht te krijgen hoe het begrip discriminatie is vastgelegd in de wet- en regelgeving. De eerste onderzoeksvraag luidt:
Hoe definieert het begrip discriminatie zich in diverse juridische grondslagen?

2. Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme is niet een recent fenomeen. Daarentegen is er weinig bekend over deze vorm van racisme in het verleden en de eventuele doorwerkingen in het heden. Om dit helder in beeld te krijgen luidt de tweede onderzoeksvraag als volgt:
Wat is de historische context van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in Nederland en in hoeverre is dit anders dan de hedendaagse ervaringen?

3. Gedurende de coronapandemie was er meer aandacht voor anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Dit reflecteerde zich ook in het aantal binnengekomen meldingen bij de diverse ADV's, inclusief het MDRA. De derde onderzoeksvraag is:
Wat is de aard en omvang van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme binnen de regio Amsterdam tussen 2018 en 2022?

4. Om de ontwikkelingen en eventuele belemmeringen in de meldingsbereidheid onder slachtoffers van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme te kunnen analyseren, is het van belang om te weten welke factoren een mogelijke invloed hierop hebben. De vierde onderzoeksvraag is: *Welke factoren zijn van invloed op de meldingsbereidheid van slachtoffers van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme?*

---

10 Van der Berg (2020)

11 Het MDRA bedient de inwoners van de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Ouder-Amstel, Uithoorn evenals de stadsgebieden Weesp en Driemond.

5. Door middel van het afnemen van diepte-interviews is getracht inzicht te krijgen in hoeverre de theoretische modellen in de praktijk van invloed zijn op het melden van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme en de aard hiervan. De vijfde onderzoeksvraag is: *In hoeverre zijn de factoren uit de theoretische modellen van invloed op de meldingsbereidheid van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme?*

1.4 Afbakening Oost- en Zuidoost-Azië

Het onderzoek dat we zullen uitvoeren zal ongetwijfeld niet alle nuances en ervaringen van de diverse groepen mensen in Azië kunnen omvatten. We zijn ons ervan bewust dat er ook mensen uit andere delen van Azië zijn die mogelijk racisme ervaren, maar we hebben ervoor gekozen om ons specifiek te richten op Oost- en Zuidoost-Azië vanwege het type racisme die deze groep ondervindt evenals de toename hiervan gedurende de coronapandemie[12].

Het is daarnaast belangrijk om op te merken dat het potentieel onderzoek naar racisme jegens mensen met een Aziatische achtergrond in zijn geheel, een breder en uitgebreider onderwerp is dat mogelijk meerdere onderzoeken en benaderingen vereist gezien de diverse socioculturele achtergronden en de brede diversiteit die dat met zich meebrengt. Als organisatie willen we onze inspanningen richten op het oprakelen van bewustzijn en het aanpakken van racisme in de specifieke context van Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen.

1.5 Methodiek

Dit onderzoek bestaat uit een drieledig onderzoeksmethodiek: een literatuurstudie, kwantitatief- en kwalitatief onderzoek.

Literatuurstudie

Voor de literatuurstudie is gebruik gemaakt van verschillende wetenschappelijke bronnen over anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme, diverse juridische grondslagen en modellen die wellicht de meldingsbereidheid kunnen verklaren.

Kwantitatief onderzoek

Door het uitvoeren van een kwantitatief onderzoek is het mogelijk om de aard en omvang van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme tussen 2018 en 2022 binnen regio Amsterdam in kaart te brengen. Dit is gedaan door het aantal binnengekomen meldingen bij het MDRA, gedurende de reeds benoemde periode, te analyseren.

Kwalitatief onderzoek

De invloed van verschillende factoren op de meldingsbereidheid van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme zijn kwalitatief onderzocht door middel van 32 diepte interviews. De interviews zijn zowel onder melders bij het MDRA als niet-melders afgenomen. Daarnaast zijn de opgestelde vragen gericht op de verschillende factoren die (gedeeltelijk) van invloed kunnen zijn op het besluit om anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme wel of niet te melden.

12 Onder Oost- en Zuidoost-Azië verstaan we mensen met roots in China, Hong Kong, Japan, Macau, Mongolië, Noord-Korea, Zuid-Korea, Taiwan, Brunei, Cambodja, Filipijnen, Indonesië, Laos, Maleisië, Myanmar, Singapore, Vietnam en Thailand.

1.6 Leeswijzer

Dit onderzoek bestaat, naast de inleiding, uit zes hoofdstukken. In hoofdstuk twee beschrijven we de relevante internationale en nationale juridische grondslagen met betrekking tot het definiëren van het begrip discriminatie. Daarnaast wordt de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen en de rol van ADV's besproken. Vervolgens wordt in hoofdstuk drie het begrip anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het verleden en heden besproken, evenals het oriëntalisme. Hoofdstuk vier geeft de resultaten weer van het kwantitatieve onderzoek naar de aard en omvang van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme tussen 2018 en 2022 binnen de regio Amsterdam. In hoofdstuk vijf worden de diverse theoretische modellen en invloeden op de meldingsbereidheid van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme besproken. Hoofdstuk zes belicht door middel van diepte-interviews de factoren die van invloed zijn bij Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen binnen Nederland in het maken van een melding van ervaren racisme. Tot slot worden in hoofdstuk zeven de uitkomsten van dit onderzoek en de aanbevelingen weergegeven.

02

Discriminatie in juridische grondslagen

Discriminatie wordt door eenieder anders ervaren. Of er sprake is van discriminatie wordt niet bepaald door de intentie, maar door het ervaren effect van de daad. Stereotypen en vooroordelen worden vaak gebruikt om discriminatie te rechtvaardigen[13]. Ondanks het feit dat de melder en diens ervaring met anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme altijd centraal staat bij een ADV, zijn medewerkers vaak genoodzaakt om gebruik te maken van diverse juridische grondslagen zoals ten tijde van het opstellen van een verzoekschrift. Daarnaast komt het voor dat gemarginaliseerde groepen vaak zelf niet herkennen wanneer er sprake is van discriminatie. Gelet op de reeds benoemde feiten is het van belang om in kaart te brengen hoe de diverse wet- en regelgevingen het begrip discriminatie conceptualiseren.

"Het is belangrijk om duidelijk te maken wat goed en fout is. Vaak zijn mensen zich niet eens bewust van discriminatie of wat gediscrimineerd worden nou eigenlijk betekent."

Het College voor de Rechten van de Mens omschrijft discriminatie als "Mensen anders behandelen, achterstellen of uitsluiten op basis van (persoonlijke) kenmerken". Deze definitie is breed en kan daarom op diverse manieren worden opgevat. De Nederlandse juridische definitie van discriminatie staat niet op zichzelf maar wordt beïnvloed door internationale regelgevingen. Dit hoofdstuk beschrijft de juridische definities van het begrip discriminatie zoals deze zijn vastgelegd in internationaal, regionaal (Europees) en Nederlands wet- en regelgeving, doch het niet de bedoeling is om deze regelingen uitputtend te bespreken.

2.1 Discriminatie in internationale wet- en regelgeving

Vanaf de eind jaren '40 bestaan er internationale verplichtingen die verschijningsvormen van discriminatie expliciet verbieden. Het aantal verdragen en verklaringen waarin een rol is weggelegd voor het terugdringen en herhaaldelijk verbieden van discriminatie is sindsdien enkel toegenomen. Voor Nederland is van rechtstreeks belang de juridische bepalingen van discriminatie zoals vastgelegd door de Verenigde Naties en binnen de Europese wet- en regelgeving.

13 CRM (z.d.)
14 Barrois (2020)
15 Artikel 1 UVRM; Originele tekst "All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood."

2.1.1 De Verenigde Naties en discriminatie

De Verenigde Naties (VN) is in 1945, na de Tweede Wereldoorlog opgericht door 51 landen, waaronder Nederland, met als één van haar doelen het bevestigen van het vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens[14]. De VN heeft in 1948 de welbekende Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM) aangenomen dat als opening aangeeft dat alle mensen inherent vrij, waardig en gelijk zijn aan elkaar[15]. Artikel 2 van het UVRM gaat dieper in op het discriminatie- en gelijkwaardigheidsaspect en voorschrijft een algemeen discriminatieverbod door het dicteren van het volgende[16]:

> ***"Een ieder heeft aanspraak op alle rechten en vrijheden…zonder enig onderscheid van welke aard ook, zoals ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status.***
>
> ***Verder zal geen onderscheid worden gemaakt naar de politieke, juridische of internationale status van het land of gebied, waartoe iemand behoort…"***

De VN heeft, naast het UVRM, sinds de jaren '60 diverse verdragen aangenomen die betrekking hebben op discriminatie. Het belangrijkste verdrag is het Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie (IVUR). Dit verdrag is in 1966 aangenomen en verplicht staten om rassendiscriminatie strafbaar te stellen en hiertegen effectieve maatregelen te nemen. Daarnaast vormt het IVUR de basis voor nationale antidiscriminatiewetgevingen. Artikel 1(1) van het IVUR omschrijft rassendiscriminatie als:

> ***"…elke vorm van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur op grond van ras, huidskleur, afkomst of nationale of etnische afstamming die ten doel heeft de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid, van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel gebied, of op andere terreinen van het openbare leven, teniet te doen of aan te tasten, dan wel de tenietdoening of aantasting daarvan ten gevolge heeft."***

Het doel van het bovenstaande artikel is om alle vormen van discriminatie tegen een ieder te verbieden, mits deze raciaal van aard is. Ook van belang is artikel 4(a) van het IVUR dat staten verplicht om de volgende viertal feiten strafbaar te stellen:

1 / het verspreiden van racistische ideeën,
2 / het aanzetten tot rassendiscriminatie,
3 / het plegen van racistische gewelddaden of het aanzetten daartoe,
4 / het verlenen van steun aan racistische activiteiten.

16 Originele tekst "Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status…" ; Loof (2003)

Deze verplichtingen hebben geleid tot een principiële ommekeer in het internationaal en nationaal denken over de verhouding tussen de vrijheid van meningsuiting en het verbod op discriminatie[17]. Ondanks dat het IVUR de basis vormt voor vele nationale discriminatiewetgevingen, heeft het zelf een beperkt bereik gezien discriminatie op grond van, onder andere, geslacht, leeftijd, seksuele oriëntatie, handicap en lichamelijke beperking buiten het bereik van het Verdrag vallen.

2.1.2 Europese wet- en regelgeving

Een ander internationaal orgaan dat eveneens wet- en regelgeving ten behoeve van het verbod op discriminatie heeft ontwikkeld is de Raad van Europa. Het doel van de Raad is het bevorderen van democratie en mensenrechten en houdt zich in die hoedanigheid bezig met het bestrijden van discriminatie[18]. De raad heeft in 1950 het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) aangenomen: een internationaal verdrag met als doel het beschermen van de rechten van de mens en fundamentele vrijheden binnen Europa. Daarnaast beschermt het EVRM individuen tegen inmenging van de nationale overheid bij de uitoefening van bepaalde burgerlijke en politieke vrijheden[19]. Het algemene verbod op discriminatie is vastgesteld in artikel 14 van het EVRM en beschrijft het volgende:

> ***"Het genot van de rechten en vrijheden die in dit Verdrag zijn vermeld, moet worden verzekerd zonder enig onderscheid op welke grond dan ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status."***

De beschermende werking van het algemene verbod op discriminatie is echter beperkt. Dit komt doordat artikel 14 van het EVRM niet op zichzelf staat en geen nieuwe rechten creëert. Het fungeert als een waarborg tegen discriminatie bij de uitoefening van andere rechten. Met andere woorden, artikel 14 kan alleen worden ingeroepen als er sprake is van discriminatie in combinatie met de schending van één van de andere rechten die zijn opgenomen in het EVRM, zoals het recht op vrijheid van meningsuiting (artikel 10) of het recht op gelijke behandeling (artikel 8). Kortom, artikel 14 biedt een extra bescherming tegen discriminatie bij de uitoefening van de EVRM rechten[20]. De zwakke reikwijdte van het algemeen verbod op discriminatie heeft zich in 2000 deels hersteld door middel van Protocol 12 EVRM waarin wel een onafhankelijk verbod op discriminatie is opgenomen[21]. Het Protocol is door diverse landen, waaronder Nederland, geratificeerd. Voor de landen die dit Protocol tot op heden niet hebben geratificeerd blijft de beperkte reikwijdte zoals beschreven in artikel 14 van het EVRM van toepassing.

2.2 Discriminatie in Nederlandse wet- en regelgeving

Het verbod op discriminatie zoals vastgelegd in internationale juridische grondslagen vormt veelal de basis voor het definiëren van discriminatie binnen de Nederlandse wet- en regelgeving. De Nederlandse juridische grondslagen voor het verbod op discriminatie strekken zich van de Nederlandse Grondwet, tot de Algemene Wet Gelijke Behandeling en het Wetboek van Strafrecht.

17 Artikel 4(a); Grijsen (2013)
18 Grijsen (2013)
19 EVRM (1950)
20 Grijsen (2013)
21 Timmer (2019)
22 Dijkstra (2019)

2.2.1 De Nederlandse Grondwet

Binnen Nederland is het grondwettelijk verboden om mensen of bepaalde groepen uit te sluiten. Het algemene, en meest bekende, verbod op discriminatie is vastgelegd in artikel 1 van de Nederlandse Grondwet en luidt:

> ***"Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan."***

Discriminatie doet zich op grond van artikel 1 van de bepaling in de Grondwet voor wanneer er onterecht onderscheid wordt gemaakt op basis van de bovengenoemde gronden. Daarnaast bestaat er geen hiërarchie onder de opgesomde verboden discriminatiegronden. Het artikel is belangrijk voor de Nederlandse samenleving gezien het de gelijkheid van alle mensen waarborgt en de basis legt voor gelijke behandeling evenals het non-discriminatiebeginsel. Het is noemenswaardig dat de tweede zin van artikel 1 van de Grondwet een discriminatieverbod oplegt 'op welke grond dan ook'. Dit geeft aan dat de expliciete lijst van verboden discriminatiegronden niet gelimiteerd is.

2.2.2 De Algemene Wet Gelijke Behandeling

De Algemene wet gelijke behandeling (AWGB) heeft sinds 1994 de doelstelling om mensen te beschermen tegen gedragingen die negatieve uitwerkingen verbinden aan één of meerdere kenmerken die tot iemands individualiteit behoord/behoren[22]. Met andere woorden, het betreft een wet ter bescherming tegen discriminatie en om ongeoorloofd onderscheid tegen te gaan. De wet beschermt tegen discriminatie op basis van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, zwangerschap, nationaliteit, seksuele gerichtheid en burgerlijke staat. Echter kan er enkel een beroep worden gedaan op de AWGB indien er sprake is van discriminatie op de volgende terreinen: (1) arbeid, (2) goederen en diensten, (3) het vrije beroep (bijvoorbeeld freelancers en zelfstandige ondernemers), (4) lidmaatschap bij een vakbond of vereniging van beroepsgenoten, en (5) sociale bescherming[23].

De AWGB bepaalt dat iedereen recht heeft op gelijke behandeling en dat discriminatie in deze situaties niet is toegestaan, ongeacht persoonlijke kenmerken. Het is belangrijk om te benadrukken dat de AWGB niet alleen discriminatie verbiedt, maar ook positieve acties mogelijk maakt om gelijke kansen te bevorderen. Dit betekent dat er maatregelen genomen kunnen worden om gemarginaliseerde groepen, zoals Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen, te ondersteunen en gelijke kansen te bieden[24]. De AWGB is een cruciaal instrument binnen de Nederlandse wet- en regelgeving om gelijke behandeling te waarborgen en discriminatie in Nederland te bestrijden.

2.2.3 Het Wetboek van Strafrecht

Het Wetboek van Strafrecht (Sr) regelt welke delicten als misdrijf of overtreding worden beschouwd en dicteert de daarbij behorende straffen. Het Sr vormt gezamenlijk met het Wetboek van Strafvordering de basis van het Nederlands strafrecht[25]. De conceptualisatie

23 CRM (z.d.)
24 Artikel 2 AWGB
25 Art. 1 Midden Nederland (z.d.)

van het begrip ‘discriminatie’ in het strafrecht wordt weergeven in artikel 90quarter Sr en voorschrijft het volgende:

> ***“Onder discriminatie of discrimineren wordt verstaan elke vorm van onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur, die ten doel heeft of ten gevolge kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt teniet gedaan of aangetast.”***

Daarnaast zijn er in het Sr enkele wetten opgenomen die specifiek toezien op discriminatie. Strafbare discriminatie is vastgelegd in artikelen 137(c) t/m 137g Sr en hieronder vallen openbare groepsbelediging, aanzetten tot haat, discriminatie en geweld, verdere verspreiding hiervan, deelnemen of steun verlenen aan discriminerende activiteiten en beroepsmatige discriminatie. Daarnaast is beroepsmatige discriminatie ook opgenomen in artikel 429quater Sr. Verder kan discriminatie ook bij andere strafbare feiten een rol spelen. Men spreekt dan van commune (gewone) feiten met een discriminatieaspect. Commune strafbare feiten met een discriminatieaspect zijn bijvoorbeeld belediging, bedreiging of mishandeling[26].
Een strafrechtelijke aanpak van discriminatie is om verscheidende redenen van betekenis. Zo kan het strafrecht een normerende, sanctionerende en preventieve functie hebben. Echter lost het inzetten van het strafrecht discriminatie als sociaalmaatschappelijk probleem niet op.[27]

2.3 De aanpak van discriminatie middels ADV’s

De Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen is sinds 2009 in werking en dicteert dat alle gemeenten in Nederland verplicht zijn om een ADV voor hun inwoners in te richten[28].
Een ADV heeft twee wettelijke taken: (1) het verlenen van onafhankelijke bijstand aan personen bij het melden en afhandelen van hun ervaren discriminatieklachten en (2) het registreren van de ervaren discriminatie[29]. Bij een ADV staat de melder te allen tijde centraal. Dit betekent dat een klachtenconsulent altijd luistert naar hetgeen de melder heeft meegemaakt. Slachtoffers van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme maken een melding van hun ervaring om diverse redenen. Deze redenen kunnen gaan over het doen van hun verhaal, het verkrijgen van advies, het in kaart brengen van de omvang, het bijdragen aan de algemene bewustwording tot het teweegbrengen van veranderingen in de maatschappij. Naast discriminatieklachten waarbij de melder zelf discriminatie heeft ervaren, registeren ADV’s ook meldingen van discriminatie waarbij de melder discriminatie heeft gezien of gehoord. Een ervaring van discriminatie kan ook anoniem gemeld worden. Echter wordt in dit geval de melding enkel geregistreerd gezien er geen ondersteuning door de ADV kan worden gegeven.

26 Hellemons et al. (2021)
27 Brants et al (2007)
28 Artikel 1 WGA
29 Artikel 2 WGA
30 Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (2023)

“Ik heb als waarnemer van racisme een melding gemaakt omdat er overduidelijk sprake was van ongelijke behandeling en dit was niet de eerste keer. Mensen met een Oost- of Zuidoost-Aziatische achtergrond worden bewust niet uitgenodigd om een huis te bezichtigen. Ik vind het goed dat er een plek is waar dit gemeld kan worden.”

De ADV kan, indien de melder het wenst, in gesprek gaan met de veroorzaker die van discriminatie wordt beschuldigd. Dit is niet altijd het geval gezien melders soms willen dat hun ervaren discriminatie enkel wordt geregistreerd. Ook kan een ADV een verzoek tot een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens (CRM) indienen voor een onafhankelijk oordeel. De melder wordt, gedurende deze procedure bijgestaan door de ADV die de melding in behandeling heeft. Zo stelt de klachtenconsulent, op basis van de reeds benoemde wetgevingen, een verzoekschrift voor het CRM op, bereidt de melder voor op de aankomende zitting en is daar tevens aanwezig. De klachtbehandeling is laagdrempelig, toegankelijk en erop ingericht om zowel een luisterend oor te bieden, informatie en advies te verlenen en binnen afzienbare tijd een duurzame oplossing te vinden voor de melder. Ook is het mogelijk

“Ik vind het fijn dat het laagdrempelig is om een melding te maken van discriminatie. Dit zou anders toch een belemmering zijn om actie te ondernemen.”

om een bemiddelingstraject te initiëren en de melder hierin bij te staan.

“Ik denk dat meldingen indirect kunnen bijdragen aan de vermindering van discriminatie. Het is belangrijk om inzicht te hebben in de aard en omvang van de problematiek en hoe het ervaren wordt. Momenteel is dit nog erg onbekend. Wat onbekend is kan niet aangepakt worden met maatregelen en beleid.”

Een melding maken van ervaren of waargenomen discriminatie bij het MDRA kan telefonisch, via het meldformulier op www.mdra.nl of Whatsapp. Het MDRA registreert al haar meldingen in een landelijk registratieprogramma, ADV-net. Binnen dit systeem wordt onderscheid gemaakt tussen twaalf discriminatiegronden (bijvoorbeeld ras en godsdienst) en dertien terreinen (bijvoorbeeld collectieve voorzieningen en de openbare ruimte). Veruit de meeste meldingen van ervaren discriminatie die bij het MDRA binnenkomen zijn op grond van ras en het vaakst voorkomende terrein is de arbeidsmarkt.[30]

2.4 Conclusie

Het is evident dat discriminatie botst tegen het principe dat ieder mens gelijkwaardig is aan elkaar. In dit hoofdstuk is de relevante internationale en Nederlandse wet- en regelgeving omtrent discriminatie besproken. Daarnaast kwam de inwerkingtreding van de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen aan bod die elke gemeente binnen Nederland verplicht om een ADV voor hun inwoners in te richten. De ADV's zijn op hun beurt verantwoordelijk voor het registreren van meldingen over de ervaren discriminatie van de melder, evenals het verlenen van advies en ondersteuning. In het volgend hoofdstuk zal het begrip 'anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch' centraal staan. Daarnaast vindt er een analyse plaats van discriminatie jegens deze groep in het verleden en de doorwerkingen in het heden.

03

‘Aziatisch’: het begrip en racisme

In de (weinige) wetenschappelijke onderzoeken en mediaberichten wordt gesproken over (Oost- en/of Zuidoost) Aziatische herkomst, Nederlanders en racisme. Wat hier precies mee wordt bedoeld is vaak niet duidelijk. Ook zijn de bestaande onderzoeken veelal gelimiteerd tot mensen met een Chinese achtergrond. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op het beperkte zicht dat er is op de Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen in Nederland, evenals het oriëntalisme. Daarnaast wordt er ontleed hoe anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het verleden dient te worden begrepen en de doorwerkingen en perspectieven in het heden.

3.1 Het begrip ‘Oost- en Zuidoost-Aziatisch’ en het oriëntalisme

Vaak wordt gedacht dat het aandeel van mensen met een Oost- of Zuidoost-Aziatische afkomst in Nederland schaars is. Het tegenovergestelde is waar. In totaal zijn er meer dan een miljoen mensen met een Oost- of Zuidoost-Aziatische achtergrond woonachtig in Nederland[31]. Echter staat daartegenover dat deze groep, in de praktijk, vele malen groter kan zijn. Dit omdat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) mensen registreert door te kijken naar het land van herkomst.

“Wij Aziaten van de tweede generatie zijn hier in Nederland geboren en hebben de Nederlandse nationaliteit maar worden niet meegeteld in de statistieken ondanks dat we gebukt gaan onder verschillende vormen van discriminatie. Dit geldt ook voor Aziatische mensen die zijn geadopteerd. Hierdoor is de groep Aziaten vaak significant groter dan wordt gedacht en is het in de praktijk onduidelijk wie wel en niet Aziatisch worden genoemd.”

Daarnaast is er ook sprake van een grote groep die geadopteerd zijn uit Oost- of Zuid-oost-Azië maar alleen worden geregistreerd als Nederlander. Kortom, enkel een gedeelte van de Oost- en Zuidoost-Aziatische bevolking wordt door het CBS geteld, met als gevolg dat er geen goed of volledig zicht is op de grootte van deze gemeenschappen[32]. Op academisch vlak worden mensen met een Oost- of Zuidoost-Aziatische achtergrond, nog steeds, stelselmatig niet in onderzoeken meegenomen.[33]

31 Bos (2022)
32 Van Loosbroek (2022)
33 Bos 2022
34 Said (1979)
35 Movisie (2022
36 Smits (2021)

“Nou weet ik dat ik voor de statistieken niet wordt gezien als iemand met een migratie-achtergrond. Mijn adoptieouders zijn namelijk Nederlands. Dat vind ik bizar want ik denk dat je daarmee een hele groep geadopteerde Aziaten wegstreept uit de statistieken.”

Azië is het grootste werelddeel op aarde en bestaat uit meer dan vijftig landen. Mensen uit het globale westen maken zelden onderscheid tussen de verschillen in cultuur en etniciteit wanneer het aankomt op landen uit Oost- en Zuidoost-Azië. Het concept ‘oriëntalisme’ is cruciaal om westerse percepties over het Oosten beter te begrijpen. Oriëntalisme verwijst naar de manier waarop het globale westen, inclusief Nederland, het Oosten heeft geportretteerd en geïnterpreteerd, vaak gebaseerd op stereotypen en vooroordelen.[34]

“Ik merk dat er veel misvattingen bestaan over de Aziatische, en in mijn geval, de Chinese cultuur. Mensen lijken vaak geen onderscheid te maken tussen de verschillende culturen en trekken snel conclusies, vaak gebaseerd op stereotypes. Het is schrijnend dat mensen nog steeds denken dat Aziatische mensen honden eten. Bovendien wordt er vaak automatisch vanuit gegaan dat mijn partner ook Aziatisch is. Waar is dat op gebaseerd?”

Men denkt vaak dat de begrippen ‘stereotypen’ en ‘vooroordelen’ dezelfde betekenis hebben, echter klopt dit niet. Vooroordelen zijn (negatieve) gevoelens ten opzichte van één of meerdere personen, omdat deze personen deel uitmaken van een (gestigmatiseerde) groep. Daartegenover staat dat stereotypen gaan over wat men denkt. Dit betreft veelal alle kenmerken die worden toegekend aan mensen uit een bepaalde groep. Het zijn vaak overdreven en/of negatieve beelden van mensen.[35] Zo wordt de term ‘geel’ herhaaldelijk gebruikt en wordt er regelmatig gezegd dat alle Oost- en Zuidoost-Aziaten op elkaar lijken.

“Wanneer mensen mij en mijn spleetogen zien, gaan ze er gelijk vanuit dat ik uit China of Japan moet komen. Oftewel, dat ik ‘anders’ en niet Nederlands ben. Dat ben ik wel! En bovendien, Oost- en Zuidoost-Azië is veel meer dan alleen China en Japan maar mensen lijken dat niet in te zien.”

De stereotyperingen dragen bij aan het maken van het onterecht onderscheid tussen westerse en mensonterende perspectieven van ‘onderontwikkelde’ Aziatische culturen. Een recent voorbeeld is het ontstaan van het coronavirus in China met als gevolg dat Chinese mensen als ‘schuldig’ werden aangemerkt en in het verlengde werden mensen met een Oost- en Zuidoost-Aziatisch uiterlijk als Chinees beschouwd.[36]

3.2 Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme

Racisme en discriminatie komen in verschillende vormen en maten voor in Nederland. De gedachte dat anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme een recent fenomeen is, of dat het voornamelijk in de Verenigde Staten voorkomt, is berust op misconcepties. Wel is het zo dat deze vorm van racisme sinds de coronapandemie relatief vaker in het nieuws is gekomen. Dit heeft tot meer aandacht in de Nederlandse media geleid, maar de erkenning in de maatschappij lijkt achter te blijven.

3.2.1 Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het verleden

Uit historische fragmenten over het Aziatische slavernijverleden en andere gebeurtenissen, zoals de Chinezenmoord in 1740 in Batavia, blijkt dat er al een stereotyperend beeld over de Chinese gemeenschap bestond voordat zij naar Nederland kwamen. Het is iets meer dan 400

"Ik denk dat de eerste generatie vaak moeite had of heeft met de taal en hun rechten niet zo goed kennen. Niet lullen maar poetsen, dat was hun motto. Ze waren gefocust op het opbouwen van een nieuw leven. Helaas is hier soms misbruik van gemaakt. De tweede generatie is over het algemeen assertiever en komt meer op voor hun rechten. Hoewel, helaas niet iedereen."

jaar geleden dat Jan Pieterszoon Coen met 17 schepen in Jakarta aankwam. Ze brandden de stad af, verjoegen de bevolking en stichtten Batavia, het handelscentrum van de VOC in Azië.[37] Toen Batavia eenmaal was gesticht, moest de stad bevolkt worden. Oost- en Zuid-oost-Aziatische handelaren werden door de VOC gedwongen om zich in Batavia te vestigen, nadat het ze niet lukte om Hollanders aan te trekken. Zo werden Chinezen ontvoerd uit de Chinese kuststreken en uit nabij gelegen Javaanse havensteden. De Chinezen waren het meest gewild. Zo werd er gedacht dat ze intelligent, maar tegelijkertijd zwak waren en werden om deze reden als 'nuttige' onderdanen en 'zwakke' tegenstanders gezien. Daarnaast werd de Chinese bevolking beschuldigd van het zijn van sluw en listig.

Deze stereotyperingen hebben nog ruim honderdvijftig jaar de boventoon gevoerd.[38]
Eind negentiende eeuw vestigden de eerste Chinese arbeiders zich in Nederland. Aan het begin van de twintigste eeuw breidde deze gemeenschap zich uit met studenten uit Indonesië en Chinese zeelieden. Deze zeelieden kwamen ter vervanging van de stakende Nederlandse zeelieden en bleven ook hierna, tegen een veel lager loon, in dienst op de Nederlandse schepen. Het aantal Chinese zeelieden bleef hierdoor stijgen terwijl het aantal vanuit de Nederlandse kant sterk afnam. Als gevolg hiervan ontstonden er kleine Chinatowns in de Rotterdamse wijk Katendrecht en aan de Buitenbantammer- en Binnenbantamstraat in Amsterdam. Dit werd gezien als een extreme 'dreiging' waarop de Rotterdamse vakbond, De Volharding, reageerde met het opzetten van de campagne 'het gele gevaar'.
Deze racistische 'gele gevaar' retoriek bleef tot aan de Tweede Wereldoorlog een troefkaart in de handen van de rederijen.[39]

37 Geschiedenis Magazine (2019)
38 Dharmowijono (2009); Asian Raisins (2020)
39 Pieke en Benton (1998); Bouwmans en Bruins (2020); Asian Raisins (2020)

"Ik zie een duidelijk verschil tussen de oudere generatie die zich vaak 'te gast' voelt en daardoor terughoudender is in het uitspreken tegen discriminatie, en de huidige generatie die niet langer als tweederangsburger behandeld wil worden. Voor de oudere generatie lijkt het vaak ook een economische kwestie te zijn. Ze zijn bijvoorbeeld bang om klanten te verliezen als ze zich uitspreken. Als je je 'gast' voelt kan dit je een gevoel van onveiligheid geven omdat je niet weet wat er kan gebeuren als je je uitspreekt."

Deze campagne was niet de eerste haatactie tegen de Chinese gemeenschap. Al in het begin van de zeventiende eeuw krijgt deze gemeenschap te maken met racisme en het segregatiebeleid dat de mogelijkheden tot trouwen, met bijvoorbeeld Christenen, beperkt.[40] Aan het begin van de twintigste eeuw raakten veel Chinese zeelieden door de economische crisis hun baan kwijt. Het werd de zeelieden verboden om in de Nederlandse steden te werken wat leidde tot extreme armoede, schulden en slechte gezondheid onder de Chinese gemeenschap. Uit wanhoop startte vele Chinezen met het verkopen van pindakoeken en dit bood voor sommige van hen een tijdelijke uitweg. Chinezen die hun koekjes uit tinnen bakken verkochten werd een bekend fenomeen in Rotterdam en, kort daarna, in Amsterdam Hierdoor ontstond het nieuwe stereotyperend en discriminerend beeld van de 'pinda Chinees'. [41]

"*Heftige incidenten worden vaak nog steeds verborgen gehouden, helemaal door de oudere generatie. Hierdoor blijven ze buiten zicht."*

De Nederlandse autoriteiten beschouwden de Chinezen als 'economische nuttelozen' en keken fronsend naar de koekjeshandel. De werkwijze van de productie werd gezien als onhygiënisch en de verkoop ervan als een vorm van bedelen. Nederlandse politie-eenheden, vooral in Rotterdam, voerden systematische invallen uit in Chinatowns wat rond 1930 resulteerde in omvangrijke deportaties en gedwongen emigraties. De kleine groep die wel in Nederland mocht blijven vormde de basis voor de Chinese gemeenschap die met het openen van restaurants een vaste plek wist te verkrijgen in de Nederlandse maatschappij, met de verschrikkelijke en traumatische gebeurtenissen nog vers in het geheugen.

"In 1930 was de algemene opinie rond Chinezen niet positief. Zij werden gezien als minderheden en geassocieerd met crimineel gedrag. Op basis hiervan werd beleid opgesteld wat nadelig voor hen werkte. Hierdoor zou het idee van 'zich gedeisd houden' kunnen hebben ontstaan."

De overtuiging dat mensen van de Chinese gemeenschap zich moesten bewijzen door extra hard te werken, het niet veroorzaken van problemen, evenals het moeten vertrouwen op het 'eigenkunnen', ontstond. Na de Tweede Wereldoorlog stijgt het aantal Oost- en Zuidoost-Aziatische migranten in Nederland. De mentaliteit van het harde werken en het

40 Heeckeren (1901); Asian Raisins (2020)
41 Pieke en Benton (1998); Bouwmans en Bruins (2020)

vermijden van problemen resulteert in het aanwijzen van deze groep migranten als ‘modelminderheid’ of ‘modelmigranten’. Sinds die tijd is er een afwisseling te zien tussen deze ‘positieve’ stereotyperingen in goede tijden en negatieve stereotyperingen in slechte tijden.[42] Sommige stereotyperingen die in het verleden zijn ontstaan worden tot op de dag van vandaag nog gebruikt.

3.2.2 Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het heden

Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme komt voor op uiteenlopende terreinen. Op straat worden overwegend beledigende ‘grappen’ gemaakt en worden mensen met een Oost- of Zuidoost-Aziatisch uiterlijk uitgescholden. Bekende stereotyperingen, vooroordelen en uitspraken zijn bijvoorbeeld het trekken van spleetogen of de uitspraak ‘vieze spleeltoog’, het begrip ‘poep Chinezen’ of ‘geel gevaar’, sambal bij ‘grapjes’, het eten van vleermuizen, honden en katten, het verjaardagsliedje Hanky Panky Shanghai, evenals het verschijnen van karikaturen op televisie [43]

“Sommige mensen lijken te denken dat uitspraken als ‘Hanky Panky Shanghai’ onschuldig zijn, maar het is enorm kwetsend. Op straat worden begroetingen zoals ‘konnichiwa’ gebruikt waarbij ervan uit wordt gegaan dat je een bepaalde afkomst hebt. Veel mensen lijken zich er niet bewust van te zijn hoe vervelend dit kan zijn.”

Media, zoals televisie en film, spelen een belangrijke rol in het in stand houden van deze stereotype beeldvormingen.[44] Naast verbale uitingen van racisme komen ook gewelddadige

“Ik heb onlangs een vreselijke ervaring gehad in een kledingwinkel waar ik iets wilde terugbrengen. De medewerker gedroeg zich uiterst respectloos en ging zo ver door mij fysiek aan te vallen. Ze schold me uit met racistische opmerkingen zoals ‘fuck you Asian’ en ‘ga terug naar je eigen land’. Ik nam ook contact op met de politie maar zij vertelden me dat dit niet strafbaar was en stuurden me weg. Het bedrijf beweerde niet racistisch te zijn vanwege hun diverse medewerkers, maar ik voelde mij onbegrepen en onrechtvaardig behandeld.”

gebeurtenissen voor. Een voorbeeld hiervan is de mishandeling van een Aziatische-vrouw in 2020. Toen zij een groep jongens vroeg te stoppen met het zingen van het lied ‘Voorkomen is beter dan Chinezen’ in de lift waar zij in stond, werd zij wakker op de grond met een hersenschudding en snijwonden op haar borst en buik.[45]

Een ander incident betreft een Koreaans-Nederlandse tolk die naar huis fietste toen twee mannen op een scooter langs haar reden, haar probeerden te slaan terwijl ze ‘Chinees’ schreeuwden. Ze zwenkte uit om de klap te ontwijken en viel bijna van haar fiets. De vrouw meldde dat ze doodsbang was, vooral omdat het incident in de nacht plaatsvond en ze alleen was.[46]

42 Pieke en Benton (1998); Bouwmans en Bruin (2020); Asian Raisins (2020)
43 Smits (2021); Asian Raisins (z.d.)
44 Said (1979)
45 RTL Nieuws (2020)
46 Yang et al. (2022)
47 Van der Berg (2020)
48 Broekroelofs en Poerwoatmodjo (2021)

"Op straat krijg ik vaak te maken met racistische opmerkingen. Mensen roepen dingen zoals 'ni hao', 'babi pangang', en 'sambal bij'. Ik werd zelfs een keer uitgejoeld na een voetbalwedstrijd tegen Japan. In het restaurant gebeurd het regelmatig dat mensen binnenkomen en grappen maken over het bestellen van hondenvlees."

De uiteenlopende reacties die naar aanleiding van dit soort incidenten worden gegeven, van mensen met een westerse achtergrond en mensen met Oost- of Zuidoost-Aziatische

"Mijn vader heeft er bewust voor gekozen om mij op te voeden met alleen de Nederlandse taal zodat ik niet als 'anders' zou worden gezien. Ik vind het jammer dat ik bepaalde aspecten van mijn taal en cultuur niet heb meegekregen. Ook hebben mijn ouders nooit echt gevraagd naar mijn mentale gezondheid. Mijn vader lacht discriminatie vaak weg, wat het moeilijk maakt om erover te praten. In mijn klas en vriendengroep zijn de meeste mensen wit. Ze begrijpen vaak niet wat ik doormaak waardoor ik me het buitenbeentje voel als er racistische opmerkingen worden gemaakt. Ook hoor ik soms opmerkingen als 'je bent eigenlijk best wel knap voor een Aziatisch meisje'. Dit plaatst je in een hokje. Mijn vrienden maken soms racistische opmerkingen over andere Aziatische mensen wat een dubbel gevoel geeft om hier met hun over te praten. Ze begrijpen de impact van hun 'grapjes' niet."

achtergrond kunnen tot verdere polarisatie leiden. Andere vormen van racisme zijn te zien in aanvallen op Chinese restaurants en intimidatie op sociale media. [47] Plekken waar ook anti-Oost of Zuidoost-Aziatisch racisme wordt ondervonden zijn in het onderwijs (zowel in het basisonderwijs, middelbare onderwijs, mbo, hbo, en wo) en publieke ruimtes zoals in restaurants, winkels, apotheken, openbaar vervoer, en op het vliegveld. Ook op locaties die moeilijk te vermijden zijn, zoals de huisarts en de arbeidsplaats, vindt anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme plaats. [48] Daarnaast treft het een ieder, van heel jong tot de oudere generaties.

Een ander onderbelicht voorbeeld betreft het uitgesloten worden in positieve beeldvormingen. Mensen met een Oost- of Zuidoost-Aziatisch uiterlijk kunnen hierdoor een minderwaardigheids-gevoel krijgen. Een ander verschijnsel is dat deze groep te weinig in het Nederlands straatbeeld en de daarbij behorende media voorkomen. Hierdoor zien veel mensen hen niet als 'echte Nederlanders'. [49]

"Ik waardeer het enorm om Aziatische mensen op de televisie te zien die op een normale, niet-stereotyperende manier worden behandeld. Het geeft een gevoel van erkenning en inclusie. Ik geloof dat een grotere aanwezigheid in het nieuws en de media in het algemeen, met respectvolle representatie, een belangrijke stap vooruit is in de strijd tegen discriminatie."

Aziatisch racisme is in veruit de meeste gevallen gericht op mensen met een Oost- of Zuidoost- Aziatische achtergrond en personen die vanuit een westers oogpunt een Aziatisch uiterlijk hebben.[50] Met de komst van het coronavirus is er meer aandacht gekomen voor anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Hoewel verschillende media in het begin van de uitbraak van het coronavirus deden alsof dit het anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme deed ontstaan, is dit niet in lijn met de werkelijkheid. Gesprekken over racisme jegens de Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen werden lange tijd in de politiek en gemeenschap zelf vermeden. Dit in combinatie met het in stand houden van stereotyperingen over deze groep, door bijvoorbeeld achterblijvende educatie en misconcepties, maakte dat het bagatelliseren van racisme van deze groep eenvoudiger was.[51]

"Ik merk dat Nederlanders en het Nederlands karakter vaak neigt naar het afdoen van discriminatie als een 'grapje' waardoor mensen het snel kunnen bagatelliseren en het gesprek niet meer aan hoeven te gaan. Daarnaast spelen de media, met hun stereotyperende beelden, en het onderwijs een significante rol in het in stand houden van dit probleem."

Wanneer een specifieke groep mensen wordt geassocieerd met een ziekte evenals de locatie van het ontstaan hiervan, kunnen zij als zondebok worden gebruikt.[52] Dit gebeurde met de Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen vanaf het begin van de uitbraak van het coronavirus. De grote onzekerheid die gepaard ging met de uitbraak zorgde ervoor dat sociale grenzen werden versterkt en dat men afstand nam van de, in hun ogen, 'vreemde' cultuur.[53] Uit het verleden is gebleken dat epidemieën kunnen leiden tot meer stigmatisering, stereotypering, en een toename van xenofobische uitingen richting bepaalde groepen in de samenleving. Xenofobie betekent in beginsel angst voor het onbekende, maar wordt vaak in verband gebracht met de angst voor vreemdelingen, een bepaald ras, of zelfs vreemdelingenhaat.[54] Een voorbeeld hiervan is de SARS uitbraak in het begin van de jaren 2000, met blijvende negatieve gevolgen voor de Oost en Zuidoost-Aziatische diaspora wereldwijd.[55] Tijdens de coronacrisis groeide vooral de angst tegenover China, de Chinese gemeenschap en eenieder die op hen lijkt. Hierdoor kan ook gesproken worden over een toename van xenofobie wat wederom kan leiden tot een toename van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme[56]

49 Van den Berg (2020)
50 Bos (2022) dit betreft bijvoorbeeld ook mensen van Nepalese en Afghaanse komaf met een sterk, uit een westers oogpunt, Aziatisch uiterlijk.
51 Goudsmit en Zilver (2021)
52 Kuypers en Putten (2020)]
53 Haokip (2021)
54 Yakushko (2009)
55 Vidgen et al. (2022)
56 Dionne en Turkmen (2020)

3.3 Conclusie

In dit hoofdstuk is beschreven dat men uit het globale westen zelden onderscheid maakt tussen de verschillende Oost- en Zuidoost-Aziatische landen, culturen, en etnische groeperingen. Ook is de relevantie van het concept oriëntalisme besproken. Daarnaast is er tot op heden niet goed zicht op de grootte van deze gemeenschappen binnen Nederland; dit komt met name door de registratiemethoden. Verder hebben vele Oost- en Zuidoost-Aziaten te maken met westerse (racistische) stereotyperingen en vooroordelen. Aziatisch racisme is veelal gericht op Oost- of Zuidoost-Aziaten. Oftewel personen die vanuit het westerse oogpunt een Aziatisch uiterlijk hebben. Hoe racisme en stereotyperingen zich uitten is door middel van diverse eerdergenoemde voorbeelden geïllustreerd. Hoewel de meldingen van ervaren discriminatie gedurende de coronapandemie exponentieel zijn gestegen, bleven deze hiervoor uit. Het gevaar is dat nu de publiciteit is afgenomen, de meldingsbereidheid eveneens achteruitgaat.

04

De aard en omvang van de meldingen bij het MDRA

Dit hoofdstuk bespreekt de resultaten van het kwantitatieve onderzoek naar de aard en omvang van de geregistreerde meldingen over anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme |bij het MDRA tussen 2018 en 2022. De omvang van de anti-Oost en Zuidoost-Aziatische racismemeldingen zal eerst worden besproken alvorens de aard hiervan. Het is van belang om in gedachten te houden dat dit enkel het topje van de ijsberg betreft gezien slechts 3% van de Nederlandse samenleving een melding maakt over de ervaren discriminatie.[57] Met andere woorden, het aantal registreerde meldingen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatische discriminatie betreft geen representatie van de daadwerkelijke omvang. Desondanks verschaft het waardevolle inzichten.

4.1 Omvang van de geregistreerde discriminatie

Het MDRA heeft tussen 1 januari 2018 en 31 december 2022 591 meldingen binnengekregen over anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Dit aantal is inclusief een bulkmelding uit 2020 van 408 meldingen over het radio10 lied 'Voorkomen is beter dan Chinezen'. Echter wordt deze bulkmelding niet verder in dit onderzoek meegenomen om een vertekend beeld van de (kwantitatieve) resultaten tegen te gaan. Hierdoor blijven er 183 meldingen over. Uit analyse is gebleken dat het totaal aantal meldingen tussen 2018 en 2022, per jaar, erg wisselend was (zie figuur 4.1). Alle meldingen over anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme zijn door het MDRA geregistreerd op grond van ras. Daarnaast was er in 5,5% van de meldingen sprake van intersecties op grond van seksuele gerichtheid, geslacht, godsdienst en nationaliteit.

Figuur 4.1 / overzicht meldingen tussen 2018 en 2022

Jaartal melding	Totaal aantal meldingen	Totaal meldingen van toepassing onderzoek
2018	6	6
2019	9	9
2020	523	115
2021	33	33
2022	20	20
Totaal	**591**	**183**

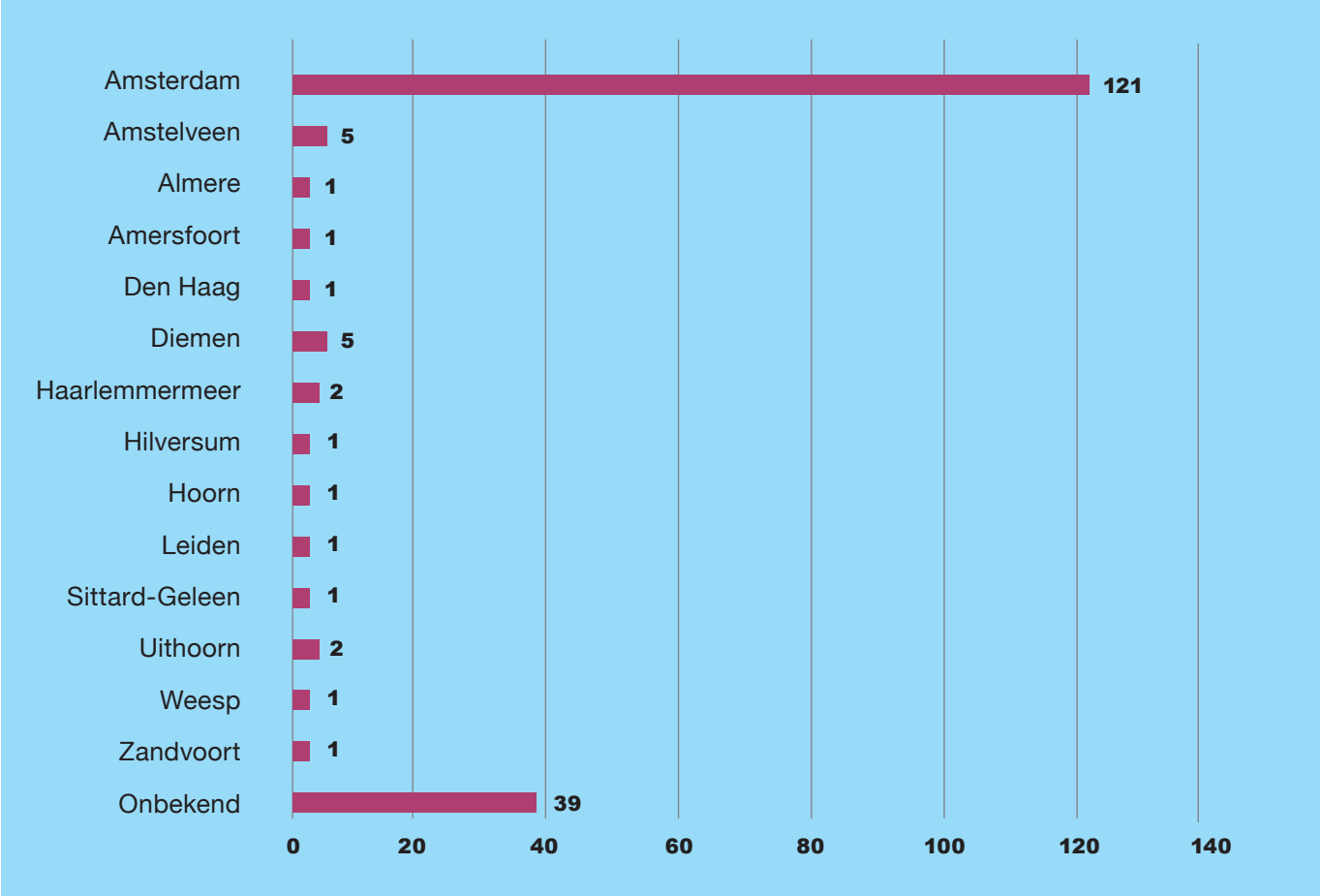
57 Kros et al. (2022)

58 Dit is te wijten aan het feit dat melders zelf in controle zijn over hun melding en daardoor ook beslissen hoeveel informatie ze willen delen.

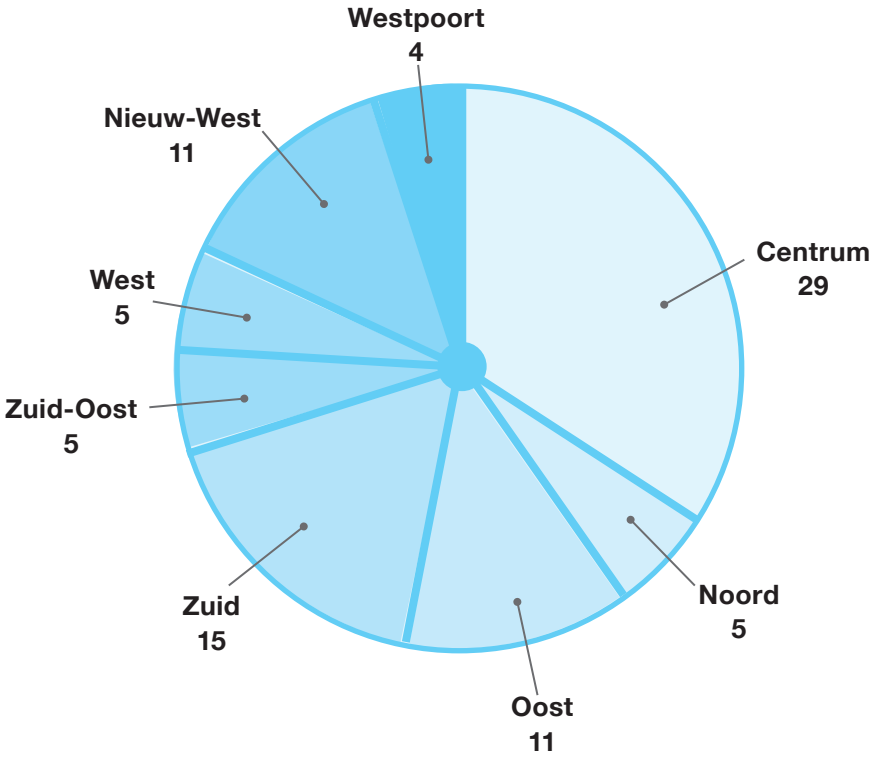
4.1.1 Plaats van de ervaren discriminatie

Incidenten van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme vinden plaats op diverse locaties. Bij veruit het overgrote deel van de binnengekomen meldingen over anti-Oost of Zuidoost-Aziatisch racisme is de locatie bekend en deze wordt dan ook intern geregistreerd. Een analyse van de meldingen toont aan dat 66% van de incidenten van ervaren discriminatie in Amsterdam wordt ondervonden (zie figuur 4.2). Ook zijn het aantal meldingen over anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme die in Amstelveen en Diemen hebben plaatsgevonden noemenswaardig. Van 21% van de meldingen is het onbekend waar de ervaren discriminatie heeft plaatsgevonden.[58] Een specifieke analyse van de incidenten binnen Amsterdam toont aan dat 24% van de ervaren discriminatie heeft plaatsgevonden binnen het stadsdeel Centrum, gevolgd door de stadsdelen Zuid, Oost, en Nieuw-West (zie figuur 4.3).

Figuur 4.2 / aantal meldingen per gemeente van ervaren discriminatie

Figuur 4.3 / stadsdelen ervaren discriminatie in de gemeente Amsterdam

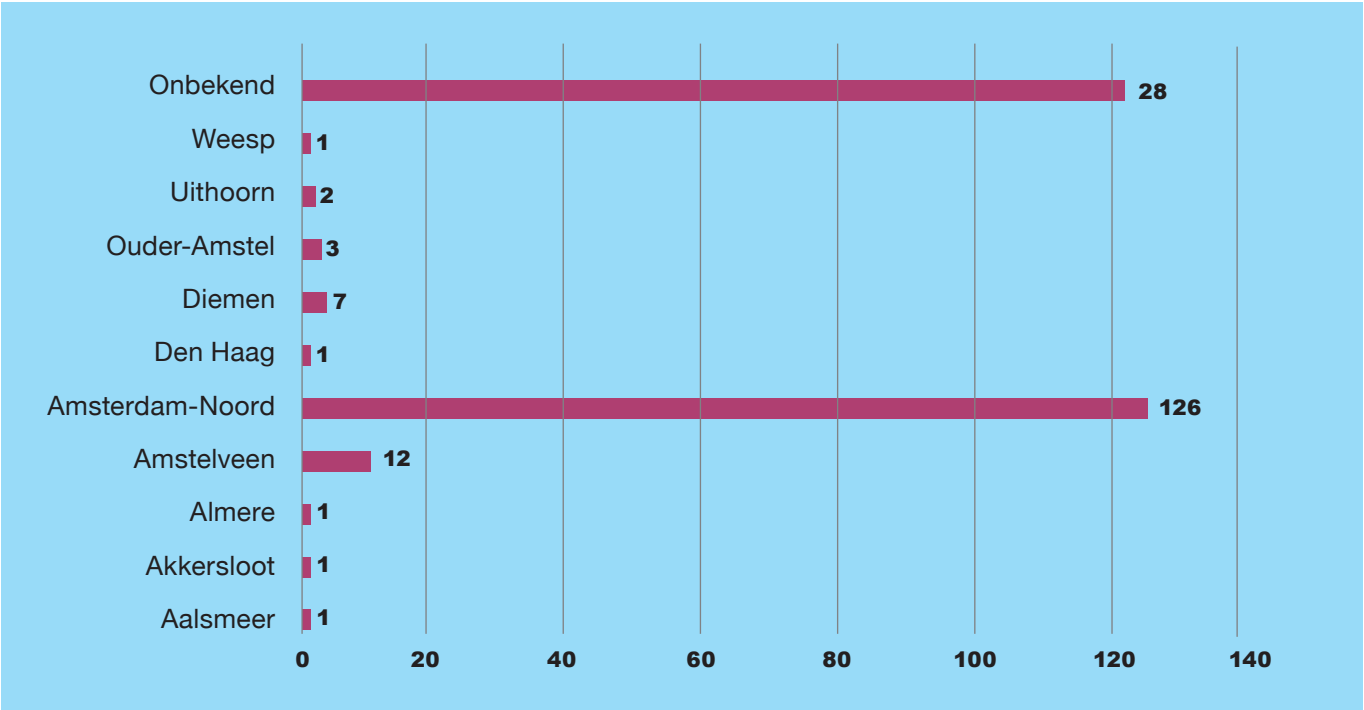

4.1.2 Woonplaats van de melders van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme

Zoals eerder aangegeven kan eenieder een melding maken bij een ADV, dus ook bij het MDRA. Zo kan een melder zelf het slachtoffer zijn van de ervaren anti-Oost of Zuidoost-Aziatisch racisme, maar ook vrienden, familieleden, of omstanders (getuigen) kunnen een melding maken. Naast deze verschillende soorten melders, en de eventuele locaties van de incidenten, registreert het MDRA ook waar de melder van de ervaren discriminatie woonachtig is. Veruit de meeste melders van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme zijn woonachtig in Amsterdam (68,9%), gevolgd door de gemeente Amstelveen (6,6%).

Een kleiner aantal woont in Aalsmeer, Almere en Weesp (zie figuur 4.4).

Figuur 4.4 woonplaats melders

4.2 De aard van de geregistreerde discriminatie

Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme uit zich in diverse manieren, waardoor de aard van de ervaren discriminatie verschilt per gemaakte melding. Het MDRA maakt hierin het onderscheid tussen bedreiging, geweld, omstreden behandeling, vijandige bejegening en onbekend indien er sprake is van onvoldoende informatie om de aard hiervan vast te stellen. Daarnaast is het mogelijk dat er sprake is van verschillende aarden in een discriminatie ervaring. Zo kan iemand die anti-Oost of Zuidoost-Aziatisch racisme heeft ervaren zowel bedreigd als gewelddadig behandeld zijn.

"Ik ben vorige week bedreigd door twee mannen in de bar waar ik werkzaam was. Er werden racistische opmerkingen gemaakt over mijn Aziatische uiterlijk en ze bedreigden me te doorzeven met kogels en helemaal kapot te maken."

In het merendeel van de meldingen over anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme tussen 2018 en 2022 was er sprake van vijandige bejegening, gevolgd door omstreden behandeling. Uitingen van anti-Oost en Zuidoost Aziatisch racisme in vormen van bedreiging en geweld

"Tijdens het wandelen naar huis werd ik plotseling vastgepakt door een man van ongeveer 1,85. Hij pakte mijn arm en schold mij uit voor vieze Chinees met een virus. Ik schold terug en liep snel door. Later merkte ik dat ik emotioneel werd en kreeg ik een onveilig gevoel van het lopen in het donker."

komen in mindere mate voor, doch kan het een extreem grote impact hebben op het slachtoffer (zie figuur 4.5).

Figuur 4.5 / jaarlijks onderscheid in aard van discriminatie

aard discriminatie	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
bedreiging	0	1	8	7	4	**20**
geweld	0	1	8	5	1	**15**
omstreden behandeling	3	2	10	4	6	**25**
vijandige bejegening	3	8	99	29	17	**156**
onbekend	0	0	4	0	0	**4**

Naast bovenstaande vormen van uitingen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme zijn er diverse subcategorieën die dieper ingaan op de aard van de ervaren discriminatie. Deze zijn opgesomd als volgt:

Bedreiging
Subcategorie: intimidatie, bedreiging met geweld of kwaadspreken.

Geweld
Subcategorie: gewelddadige groepsconfrontatie, mishandeling, poging tot geweld, vernieling.

Omstreden behandeling
Subcategorie: gebouw/ruimte niet toegankelijk, toegang geweigerd tot…, uitgesloten van dienst/voorziening/betrekking, toepassing of uitwerking van regels.

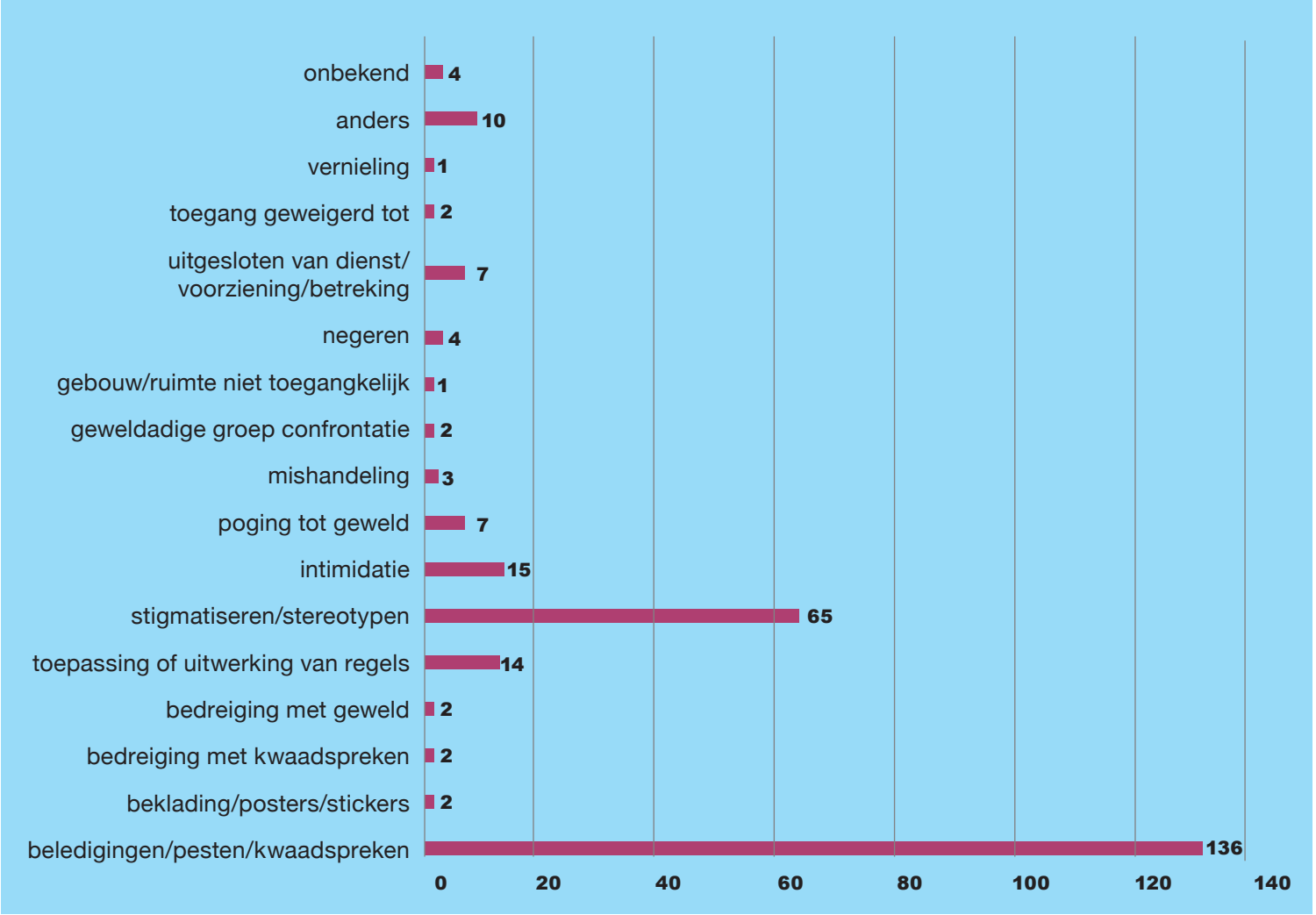
Vijandige bejegening
Subcategorie: bekladding/posters/stickers, beledigen/pesten/kwaadspreken, negeren, stigmatiseren/stereotyperen.

In de meeste binnengekomen meldingen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme is er sprake geweest van het beledigen, pesten, kwaadspreken, stigmatiseren en stereotyperen.

"Bij het plaatsnemen in de bus werd er hard 'corona' geroepen. Ik twijfelde of ik erop zou reageren maar heb dit uiteindelijk niet gedaan vanwege de verschillende berichten dat mensen fysiek worden aangevallen. Door mijn Aziatische uiterlijk voel ik mij niet meer veilig."

Zowel intimidatie als toepassingen of uitwerkingen van regels komen relatief minder voor. Daartegenover staat dat het weigeren van toegang, evenals bekladdingen, discriminerende posters of stickers en negeren in zekere mate voorkomen.

Figuur 4.6 / totaal subcategorieën anti-Oost en Zuidoost- Aziatisch discriminatie 2018-2022

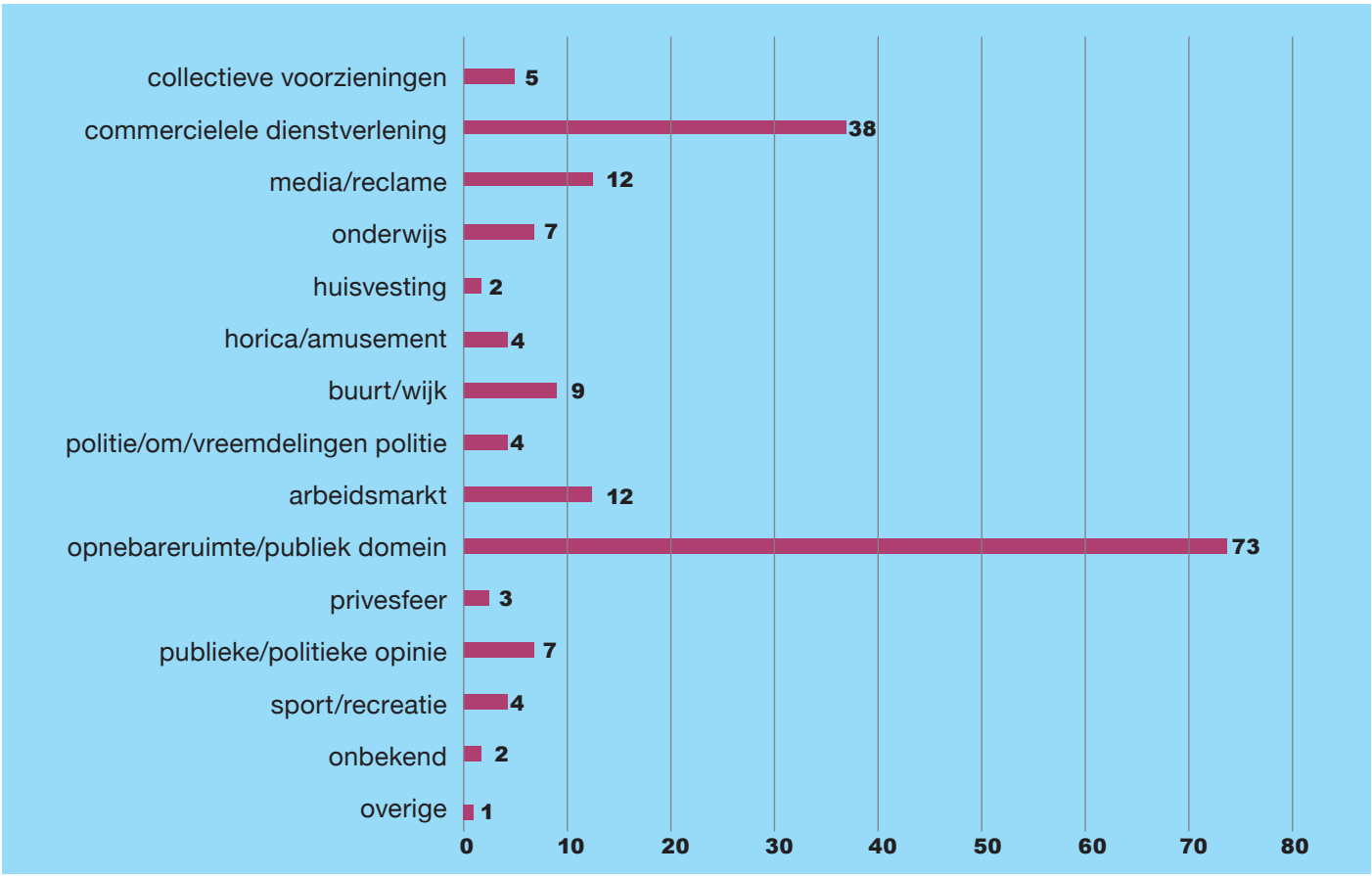
4.2.1 De maatschappelijke terreinen

Naast de specifieke aard van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme en de locatie hiervan, is het ook van belang om te weten binnen welke sociale plekken of instellingen de incidenten plaatsvinden. Deze bestaan uit de volgende maatschappelijke terreinen: (1) arbeidsmarkt, (2) buurt/wijk, (3) collectieve voorzieningen, (4) commerciële dienstverlening, (5) horeca/amusement, (6) media/reclame, (7) huisvesting, (8) onderwijs, (9) openbare ruimte/publieke domein, (10) politie/OM/vreemdelingenpolitie, (11) privésfeer, (12) publieke/politieke opinie, en (13) sport/recreatie.

“Ik was vanmiddag aan het fietsen. Opeens hoorde ik ‘ching chang chong, ni hao’ en allemaal soortgelijke geluiden en mokkende woorden. Ik draaide mij om. Ik zag drie pubers uitdagend naar mij kijken en lachen. Ik was verbijsterd en in shock, maar ook klaar met al deze ‘subtiele’ racistische commentaren. Ik besloot te stoppen en hun te vragen waarom ze zulke racistische commentaren maakten. Zij gaven daarop een reactie dat het door mijn scheve ogen kwam, gingen ervan uit dat ik Japans ben en dus mogen ze dit zeggen. Dit allemaal op een onderlinge giechelende toon. Vervolgens begon eentje achter elkaar te zeggen dat hij mij herkende uit een karate kid film. Op een gegeven moment draaiden ze zich om en schreeuwden ze keihard mokkende Chinese woorden zodat ik, maar ook iedereen die langs liep of fietste, het kon horen.”

Verreweg de meeste meldingen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme vond plaats in de openbare ruimte en/of het publieke domein (39,9%) en binnen de commerciële dienstverlening (20,8%). Daarnaast vonden er 6,6% incidenten plaats binnen de arbeidsmarkt en in de media en/of reclame.

Figuur 4.7 / onderscheid maatschappelijke terreinen 2018-2022

Naast deze maatschappelijk terreinen zijn er diverse subcategorieën die dieper ingaan op de locatie of handeling hiervan. Deze zijn opgesomd als volgt:

Arbeidsmarkt
Subcategorie: arbeidsbemiddeling, arbeidsvoorwaarden, promotie/doorstroom, stage, uitstroom, vrijwilligerswerk, op de werkvloer of gedurende de werving en selectie.

Buurt/wijk
Subcategorie: door buurtgenoten, door directe buren en door kinderen/jongeren uit de wijk.

Commerciële dienstverlening
Subcategorie: detailhandel, openbaar vervoer en bank en verzekeringen.

Collectieve voorzieningen
Subcategorie: gezondheidszorg, jeugdhulp, justitie/justitiële inrichtingen, sociale dienst/uitkeringsinstantie, overheid lokaal/overig, rijksoverheid en welzijnsinstellingen.

Horeca/amusement
Subcategorie: café/discotheek/restaurant, hotel/bungalowpark/camping en amusement.

Huisvesting
Subcategorie: inschrijving, bemiddeling/toewijzing en sociaal/technisch beheer.

Media/reclame
Subcategorie: media en reclame.

Onderwijs
Subcategorie: primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo/wo.

Politie/OM/vreemdelingenpolitie
Subcategorie: politie, OM en vreemdelingenpolitie.

Publieke/politieke opinie
Subcategorie: politicus/politieke partij, columnist/publicist, bekende Nederlander, privépersoon/uiting sociale media, privépersoon/uiting overig.

Privésfeer
Subcategorie: bekenden, familie en (ex) relatie.

Sport/recreatie
Subcategorie: sport en recreatie.

De meldingen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme tussen 2018 en 2022 hebben door de jaren heen plaatsgevonden in uiteenlopende subcategorieën. Echter vonden de meeste discriminatie incidenten plaats op straat, in het openbaar vervoer en binnen de detailhandel (bijvoorbeeld in winkels). Opvallend is dat gedurende de coronaperiode veruit de meeste ervaringen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme plaatsvond in het openbaar vervoer (zie bijlage 1).

“Het begint al in de metro met mensen die weglopen en wegkijken. Ik trok me er in eerste instantie niets van aan maar naarmate de situatie verergert gaan mensen het ook op mij afreageren. Ik loop richting mijn huis en jongeren die voetballen maken mij uit voor corona vleermuis en beginnen te kuchen. In de supermarkt kijken ze me aan alsof ze me willen slaan. Ik durf mijn huis niet uit te gaan, maar moet toch naar mijn werk. Ik voel me heel schuldig voor iets wat ik niet heb veroorzaakt.”

4.3 Conclusie

De analyse over de aard en omvang van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme tussen 2018 en 2022 binnen de regio Amsterdam toont aan dat het aantal meldingen bij het MDRA van ervaren discriminatie jaarlijks fluctueert. Het is evident dat er in 2020 een grote toename van het aantal meldingen over anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme was. Echter komt dit door de enorme bulkmelding over het Radio10 lied. Daarnaast blijkt uit de analyses dat in veruit de meeste gevallen de discriminatie binnen de gemeente Amsterdam werd ondervonden en het overgrote deel plaatsvond binnen het stadsdeel Centrum. Daarnaast kan anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme zich uiten en/of manifesteren in diverse vormen. Zo is er in de meeste gevallen sprake van vijandige bejegening door middel van het beledigen, pesten en/of kwaadspreken en vindt dit voornamelijk plaats in de openbare ruimte. De reeds benoemde meldingen zijn maar het topje van de ijsberg. Het is daarom van belang om te analyseren welke factoren van invloed (kunnen) zijn op de meldingsbereidheid, hetgeen in het volgend hoofdstuk wordt behandeld.

05

Invloeden op de meldingsbereidheid

Wat zijn de invloeden op mensen die hen doen besluiten tot het wel of niet doen van een melding over hun ervaren discriminatie? Om ontwikkelingen in de meldingsbereidheid te kunnen analyseren, is het van belang om zicht te hebben op de diverse factoren die hier een uitwerking op hebben. De bestaande wetenschappelijke theorieën en modellen zijn niet specifiek afgestemd op de meldingsbereidheid van slachtoffers van ervaren discriminatie bij een ADV. Echter gaan deze over factoren en invloeden in vergelijkbare meldingsprocessen, waaronder het melden bij de politie, en kunnen meer inzicht geven in de bereidheid tot het doen van een melding bij een ADV. Dit hoofdstuk bespreekt de economische, psychologische, en sociologische modellen ter analyse van de meldingsbereidheid.

5.1 Het economisch model voor de meldingsbereidheid

Academici hebben een drieledig besluitvormingsmodel ontwikkeld voor het maken van een economische en rationale afweging van de meldingsbereidheid.[59] Eerst dient men te herkennen en accepteren dat hij/zij het slachtoffer is van de ervaren discriminatie. Of de ervaring al dan niet als discriminatie wordt bestempeld hangt af van hun eigen definitie en de gelijkenis tussen deze definitie en de ervaring. Vervolgens kan het slachtoffer bepalen hoe ernstig de ervaren discriminatie voor diegene is geweest. Dit oordeel is gebaseerd op de door het slachtoffer waargenomen onrechtvaardigheid van de ervaren discriminatie. In laatste stap besluit het slachtoffer of deze de ervaren discriminatie wilt melden.

Dit model gaat ervan uit dat de beslissing om een melding te maken een afweging is tussen de verwachte baten en kosten voor beide keuzemogelijkheden. De keuze zal snel vallen op het alternatief waar de verwachte baten hoger zijn dan de te verwachten kosten. In het geval van het doen van een melding, zouden de voordelen de nadelen moeten overtreffen.[60] Bij economische voor- en nadelen kan worden gedacht aan zaken van materiële en immateriële waarde.

5.1.1 De economische baten

De economische baten die ervoor kunnen zorgen dat men een melding maakt kunnen betrekking hebben op het doen stoppen van de ervaren discriminatie en/of om herhaling te voorkomen. Ook kan het gevoel van gerechtigheid bijdragen aan het doen van een melding. De melder ervaart een gevoel van rechtvaardigheid wanneer er sprake is van vergelding omdat deze wordt ‘beloond’ door de sanctie die wordt opgelegd aan de dader.[61]

59 Ruback et al. (1982)
60 Van der Weijer en Bernasco (2016)
61 Tarling en Morris (2010)
62 Tarling en Morris (2010)
63 Goudriaan et al. (2005)
64 Tarling en Morris (2010); Van der Weijer en Bernasco (2016)

Andere redenen kunnen zijn de bescherming van andere mensen en de verwachte emotionele ondersteuning na het melden. Wanneer het slachtoffer het idee heeft dat er weinig met een melding wordt gedaan, nemen de verwachte vooroordelen, en hiermee de motivatie om melding te maken, af.[62] Met andere woorden, hoe hoger het vertrouwen, hoe meer slachtoffers een melding zullen maken.

"Ik zie rechtvaardigheid als gelijkheid. Echter zie ik de rechtvaardigheid niet als ik een melding maak. Ik wordt gediscrimineerd op basis van mijn Oost-Aziatische afkomst en ik moet daar een melding van maken. Oftewel: ik ben degene die het wordt aangedaan en dan ook degene die het moet aangeven. Dat betekent dat alles vanuit mijn kant moet komen en dat zie ik niet als rechtvaardig."

De ernst van de ervaren discriminatie speelt daarbij een belangrijke rol. Het maken van een melding wordt pas aantrekkelijk wanneer een bepaald ernstniveau wordt overschreden. De mate van ernst kan samenhangen met financiële, fysieke en mentale schade.[63] Wanneer een slachtoffer bijvoorbeeld fysiek is aangevallen, wordt er frequenter melding gemaakt. Het slachtoffer verwacht dat een dergelijke melding serieuzer wordt opgenomen en de inzet van de melding meer zal opleveren.[64] Verschillende onderzoeken tonen overeenstemming in het effect van de ernst van incidenten op de meldingsbereidheid. De meldingsbereidheid zou worden verhoogd wanneer er sprake is van meerdere daders.[65] De beslissing om te melden wordt versterkt wanneer de ervaren discriminatie in de eigen woning, of in de nabije omgeving hiervan, plaatsvindt en dit in het weekend of in de nacht wordt ondervonden.[66]

5.1.2 De economische kosten

Onder de kosten van het doen van een melding kunnen de tijd en moeite worden gerekend die nodig zijn om een melding te maken. De tijd die iemand moet besteden aan het maken van een melding kon tenslotte aan andere doeleinden worden besteed. De eventuele reistijd kan hier ook bij berekend worden.[67] Uit onderzoek blijkt dat slachtoffers vaak niet weten waar zij terecht kunnen voor een melding.[68] Dit is in overeenstemming met een recentelijk onderzoek uit 2021 waaruit blijkt dat Oost-Aziatisch mensen vaak niet weten waar en hoe zij melding van discriminatie kunnen doen omdat zij niet bekend zijn met de ADV's.[69] Het opzoeken van deze informatie en het eigen maken van deze procedure vergroten de tijd en moeite voor het maken van een melding.

"Voor mij is het geen hindernis om meer tijd en moeite te investeren in het maken van een melding. Ik waardeer dat het laagdrempelig is, maar ik zou het anders ook doen. Voor mij is dit zo belangrijk voor de bewustwording en het afbreken van het institutionele karakter."

Ook de angst voor wraakacties kan de beslissing voor het doen van een melding beïnvloeden.[70] De angst voor wraak kan gebaseerd zijn op de verwachte kans en de ernst van de wraakactie.[71] Wanneer een slachtoffer de dader kent is de kans dat deze een

65 Baumer (2002); Baumer en Lauritsen (2010); Goudriaan et al (2004); Rennison (2003)
66 Baumer 2002; Felson et al. (2002); MacDonald (2002)
67 Van der Weijer en Bernasco (2016)
68 Andriessen (2017)
69 Broekroelofs en Poerwoatmodjo (2021)
71 Van der Weijer en Bernasco (2016)

melding maakt lager doordat hier mogelijk negatieve consequenties voor de relatie aan vast kunnen zitten en/of omdat het slachtoffer mogelijk empathie voor de dader voelt.[72] Uit onderzoek blijkt dat de meldingsbereidheid wordt verkleind wanneer de dader een minderjarige is. Daarnaast kunnen slachtoffers ook de opvatting hebben dat wat zij hebben ondervonden niet heftig genoeg is geweest om te melden of ze willen instanties er niet mee lastig vallen.[73]

5.2 Het psychologisch model voor de meldingsbereidheid

Naast het economisch model kan ook het psychologisch model gebruikt worden om de invloeden op de meldingsbereidheid te verklaren. Idealiter gebeurt dit door de twee modellen te combineren. Het psychologisch model is een aanvulling op het economisch model gezien het extra factoren erkent naast de afweging van de economische kosten en baten. Deze factoren houden in dat ook karakteristieken van het slachtoffer en het sociale netwerk een rol spelen bij de meldingsbereidheid.[74] Slachtoffers zijn na het ervaren discriminatie incident niet altijd in staat zijn om een rationele keuze te maken voor het doen van een melding vanwege de verschillende emoties die zij ondervinden. Daarnaast kan het ook zo zijn dat iemand zichzelf niet als slachtoffer herkent of deze rol überhaupt accepteert. Op basis hiervan wordt het psychologisch model als uitvoeriger gezien in vergelijking met het economisch model.[75]

5.2.1 De psychologische baten

Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen individuele, sociale en institutionele drijfveren die kunnen bijdragen aan de psychologische baten van de meldingsbereidheid.[76] Een belangrijke psychologische drijfveer is de behoefte aan genoegdoening.
De behoefte aan genoegdoening zou het grootst zijn bij incidenten waar sprake is van onomkeerbare gevolgen.[77]

"Bij ernstigere en fysieke incidenten zou ik zeker een melding maken. Wanneer iets echt direct op mij gericht zou zijn, zoals uitschelden of slaan. Maar bijvoorbeeld mensen die gewoon voorbij lopen en ni hao zeggen, zou ik waarschijnlijk niet melden omdat dit meer algemeen is en zo vaak voorkomt."

Vanuit het psychologisch model wordt ook gesteld dat ernstigere ervaringen van discriminatie eerder worden gemeld dan minder ernstige incidenten/ervaringen. Volgens dit model ligt dit aan de emotionele ernstigere incidenten zouden deze emoties sterker worden ervaren en daardoor leiden tot een hogere meldingsbereidheid. Verdere verklaringen voor het verhogen van de meldingsbereidheid zijn een positieve houding van de sociale omgeving over het doen van meldingen, de attitude van het slachtoffer zelf over melding maken en de betrokken instanties, evenals eerdere ervaringen die zijn opgedaan. Daarnaast worden de volgende additionele redenen benoemd voor het doen van meldingen: het stoppen van de incidenten, het vergroten van de (algemene) veiligheid, en de vergroting van de kans op ingrijpen.[79]

Daarnaast blijkt dat de leeftijd van potentiële melders ook een rol speelt bij de beslissing om wel of niet een melding te maken. Er wordt gesteld dat hoe ouder iemand is, hoe hoger

72 Goudriaan et al. (2005); Van der Weijer en Bernasco (2016)
73 Tarling en Morris (2010)
74 Greenberg et al. (1982)
75 Goudriaan et al (2005)
76 Schreurs (2020)
77 Van der Weijer en Bernasco (2016)
78 Goudriaan et al. (2005)
79 Schreurs (2020)

de meldingsbereidheid.[80] Ook is er gebleken dat autochtone Nederlanders sneller een melding maken in vergelijking met Nederlanders met een migratieachtergrond.

5.2.2 De psychologische kosten

De psychologische kosten bij het maken van een melding kunnen worden gekoppeld aan de mogelijke negatieve gevolgen voor het slachtoffer. Zo kunnen de emoties schuld, schaamte en angst voor gezichtsverlies een reden zijn om geen melding van een incident te maken. Deze emoties kunnen zelfs als ze zo heftig worden ervaren ervoor zorgen dat iemand helemaal niet over de ervaren discriminatie wil praten. Meerdere onderzoeken tonen aan dat vooral de emotie schaamte de meldingsbereidheid kan doen verlagen.[81] Wanneer iemand het gevoel heeft zelf (deels) schuldig te zijn, aanleiding heeft gegeven tot het doen voorkomen van het incident of denkt in een gênante omstandigheid terecht te komen, kan dit leiden tot een afname van de meldingsbereidheid.[82]

Mensen kunnen de intentie hebben om melding te maken, maar dit uiteindelijk toch niet doen. Dit kan veroorzaakt worden door moeilijk te doorbreken gedrag en conflicterende gedachten. Als wordt verwacht dat de ADV's weinig met de melding zullen doen of dat het maken van een melding geen zin heeft, neemt de meldingsbereidheid significant af. Dit kan te maken hebben met onvriendelijke bejegening, het gevoel de controle te verliezen en het daarbij komende gevoel van onmacht en andere emotionele stress die wordt ervaren.[83]

Wanneer het slachtoffer en de dader bekenden van elkaar zijn worden er minder meldingen gemaakt. Als het slachtoffer de dader namelijk kent, ligt de mogelijkheid om de ervaren discriminatie op een andere manier af te handelen meer voor de hand dan wanneer het om een onbekende dader gaat. Ook speelt de angst mee dat door het doen van een melding de relatie tussen het slachtoffer en de dader onomkeerbaar zal veranderen. Vooral bij intieme relaties probeert men dit te voorkomen.[84] Een laatste factor die mensen kan weerhouden om melding te maken, is het niet zeker weten of iets strafbaar of schadelijk is zo ervaren zou moeten worden.[85]

5.3 Het sociologisch model voor de meldingsbereidheid

Het laatste model dat de meldingsbereidheid kan verklaren, is het sociologisch model. Dit model is gebaseerd op het idee dat het maken van een melding afhangt van de sociale structuren in de maatschappij waarin het slachtoffer en de dader zich bevinden. Het model probeert de meldingsbereidheid op macroniveau te verklaren en is niet in strijd met het economische of psychologische model, maar geeft een andere uiteenzetting.[86]

"Ik ben opgevoed met de gedachte om me niks van het racisme aan te trekken. De opmerkingen gebeuren regelmatig en ik wil er niet te lang bij stilstaan. Ik heb ook geen mensen om me heen die dit melden of mij aanmoedigen om zelf een melding te maken."

Vele studies tonen aan dat de sociale samenstelling van een buurt een stimulans (of juist niet) kan zijn voor de meldingsbereidheid.[87] In een gebied met een hogere mate van ongelijke

80 Felson et al. (2002); Gibson en Kim (2006); Goudriaan et al. (2004)
81 Felson et al. (2002); Tarling en Morris (2010); Van der Weijer en Bernasco (2016)
82 Van der Weijer en Bernasco (2016)
83 Wijers en de Boer (2010)
84 Felson et al. (2002)
85 Schreurs (2020)
86 Goudriaan et al. (2005)
87 Van der Weijer en Bernasco (2016)

"Ik heb het incident met mijn omgeving gedeeld en iedereen was geschokt. Het was voor velen een eyeopener dat discriminatie plaatsvond. Ik kreeg veel ondersteuning, zowel emotioneel als praktisch. Mensen boden hun steun aan door met me mee te denken over wat ik hiermee kon doen."

welvaartsverdeling worden meer meldingen gedaan. Mensen die meer welvarend zijn doen daarbij eerder melding dan mensen die minder vermogend zijn.[88] Een andere factor is de sociale cohesie. Dit is een veelomvattend begin maar betekent in het algemeen de verbondenheid en samenhang van mensen in een omgeving. Hieronder vallen gemeenschappelijke waarden en normen. Deze waarden en normen kunnen zich uiten in gedeelde doelen, morele principes en gedragscodes. Een ander component is het sociaal kapitaal en sociale netwerken. Hiermee kan worden gekeken naar de mate van sociale interacties binnen gemeenschappen en families. Daarnaast behoort tot sociale cohesie de maatschappelijke orde (de afwezigheid of aanwezigheid van conflicten), de maatschappelijk solidariteit, de buurtbinding en sociale controle.[89] Wanneer de sociale cohesie als geheel als lager wordt ervaren, heeft dit een nadelig effect op de meldingsbereidheid.[90] Daartegenover kan een hoge mate van sociale interacties binnen gemeenschappen of families en gemeenschappelijke positieve attituden ten aanzien van het maken van een melding de meldingsbereidheid juist stimuleren.[91]

Ook bij het sociologische model wordt net als bij de andere modellen gesteld dat de afstand tussen het slachtoffer en de dader kan bijdragen aan (grote afstand) of juist ontmoedigen (kleine afstand) van de meldingsbereidheid. Daarnaast speelt de culturele status, bijvoorbeeld opleidingsniveau, een rol. Mensen met een hogere opleiding zullen eerder melding maken dan mensen met een lagere opleiding. Personen die werkloos zijn zullen minder snel een melding maken dan mensen die werkzaam zijn. Mogelijk ligt hier een relatie met het opleidingsniveau en de sociaaleconomische status.[92] Een kritiekpunt op het sociologisch model is dat de individuele besluitvorming (gedeeltelijk) buiten beschouwing wordt gelaten.[93] Om de meldingsbereidheid te verklaren gebeurt dit daarom idealiter door de verschillende modellen te combineren.

5.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is betoogd dat verschillende modellen en factoren invloed kunnen hebben op de meldingsbereidheid van slachtoffers. Het economische model legt vooral de nadruk op de afweging van de verwachte kosten en baten. Het psychologische model beschrijft dat naast de afweging van de kosten en baten ook karakteristieken van het slachtoffer en het sociale netwerk een rol spelen bij de meldingsbereidheid. Het sociologisch model beschrijft dat het maken van een melding afhangt van de sociale structuren in de maatschappij waarin het slachtoffer en de dader zich bevinden en de culture omgeving van het slachtoffer.

88 Goudriaan et al. (2005)
89 Vreke et al. (2010)
90 Van der Weijer en Bernasco (2016)
91 Vreke et al. (2010)
92 MacDonald (2002); Baumer (2002)
93 Goudriaan et al. (2005)

06

Uit de schaduw: ongehoorde Oost- en Zuidoost-Aziatische stemmen

Dit hoofdstuk beschrijft de kwantitatieve onderzoeksresultaten gebaseerd op de bevindingen uit de 32 diepte-interviews met respondenten. In het economische, psychologische en sociologische model worden verschillende kenmerken genoemd die van invloed kunnen zijn op de meldingsbereidheid. In dit hoofdstuk wordt uiteengezet in hoeverre deze kenmerken uit de modellen ook van toepassing zijn op ervaren anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Daarnaast zullen de vijf meest besproken maatschappelijke terreinen uiteengezet worden.

6.1 Het economische model in de praktijk

Door middel van de interviews is onderzocht of de economische factoren die van invloed zijn op de algemene meldingsbereidheid tevens van toepassing zijn bij het melden van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. De uitkomsten toonden aan dat de volgende factoren van belang zijn:

(1) morele verantwoordelijkheid,
(2) vergelding en rechtvaardigheid,
(3) de ernst van het incident, en
(4) de tijd en moeite die het kost om een melding van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme te maken. Deze factoren zullen afzonderlijk worden besproken.

6.1.1 Melden uit morele verantwoordelijkheid

Het merendeel van de respondenten (72%) heeft aangegeven het gevoel te hebben dat zij verantwoordelijk zijn om anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme kenbaar te maken en zich hierover uit te spreken. Dit gebeurt op diverse manieren. Zo stellen mensen dat zij van zich laten horen via sociale media, bij bekende (bijvoorbeeld vrienden, familie en collega's) of in het openbaar. Echter durft niet iedereen zich publiekelijk uit te spreken uit angst voor de eigen veiligheid of om niet het beeld te willen bevestigen en/of versterken om als 'anders' te worden gezien.

“Het is een harde realiteit dat er ook fysieke incidenten plaatsvinden. Dus als ik me uitspreek en ik kom de verkeerde persoon tegen, zou ik ook degene kunnen zijn die hier slachtoffer van wordt.”

Daar komt nog eens bij dat het vaak cultureel is aangeleerd om je juist niet uit te spreken en geen ‘problemen’ te veroorzaken. Hierdoor kan er een soort tweestrijd ontstaan waarin mensen zich wel verantwoordelijk voelen om van zich te laten horen, maar dit niet altijd kunnen doen op de manier waarop ze dat graag zouden willen. Meerdere respondenten (53%) geven aan dat zij zich niet alleen voor zichzelf willen uitspreken, maar voor iedereen die te maken krijgt met anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in de hoop bij te dragen aan betere leefomstandigheden voor de volgende generatie.

“Ik vind dat het niet mijn verantwoordelijkheid zou moeten zijn als slachtoffer, maar tegelijkertijd beseffen mensen niet wat de vergaande effecten zijn van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme dus is het wel noodzakelijk dat Aziatische mensen zich uitspreken. Ik vind daarnaast dat elke instelling en bedrijf hierin ook een verantwoordelijkheid zou moeten dragen.”

Daartegenover staat dat een kleine minderheid (16%) twijfelt of het wel hun morele verantwoordelijkheid is om een melding te maken. Zo wordt er aangegeven dat de taak om anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme te melden niet bij de slachtoffers hiervan |hoort te liggen. Daarnaast kan het kenbaar maken van deze ervaringen rekenen op veel weerstand wat zorgt voor frustratie. Tegelijkertijd acht deze groep het wel als zijnde noodzakelijk om zich uit te spreken tegen anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme omdat er anders het gevoel heerst dat niemand tegenspraak levert en er geen uitzicht is op verbetering. Alle respondenten zijn eenstemmig over het doel wat zij hebben met het uitspreken en kenbaar maken van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme:
(1) de bewustwording op institutioneel en (2) binnen de gehele Nederlandse maatschappij vergroten. Wel geeft een minderheid (6%) aan deze morele verantwoordelijk liever niet op zich te willen nemen. Dit komt voort uit gevoelens van angst, frustratie en het ontbreken van het vertrouwen dat de ervaren discriminatie zal afnemen.

6.1.2 Een gevoel van vergelding en rechtvaardigheid

In het economische model worden vergelding en rechtvaardigheid als belangrijke factoren van de meldingsbereidheid gezien. Dit is bij de meldingsbereidheid van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch discriminatie ook het geval. Uit de interviews blijkt dat de respondenten zowel vergelding als rechtvaardigheid van belang achten bij het maken van meldingen.

“Het is voor de dader belangrijk om zich bewust te worden van wat er is gebeurd. Het draait niet per se om straffen, maar om het besef dat hetgeen gebeurd is niet normaal is. Discriminatie is vaak moeilijk te bewijzen en wordt soms afgedaan als een ‘grapje’. Mensen moeten hieruit leren. Dat hoeft niet per se via straffen te gebeuren. Een gesprek aangaan zal denk ik meer impact hebben.”

Wel is het zo dat ‘vergelding’ niet moet worden gezien als een vorm van straf, maar als een manier om duidelijk te maken dat racistische uitlatingen en gedragingen fundamenteel onacceptabel zijn. De noodzaak van bewustwording wordt boven het sanctionerende belang geplaatst. Alle respondenten vinden het daarom belangrijk dat de mensen die vormen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme uiten, verantwoordelijk worden gehouden door het als racisme te benoemen en kenbaar te maken, door bijvoorbeeld een gesprek. Op deze manier willen de respondenten dat mensen beseffen dat het racistische gedrag onacceptabel is en zelf de motivatie creëren om dit aan te passen.

Zowel ADV’s, belangenorganisaties, instellingen, bedrijven en getuigen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme kunnen hierin een rol spelen. Wanneer er sprake is van vormen van ervaren discriminatie die als erg ingrijpend worden gezien, zoals incidenten die ook fysiek worden of waarbij sprake is van een persoon in een machtspositie, kan het straffende component wel passend zijn. Het is dus afhankelijk van de ervaren discriminatie wat de respondenten een passende reactie voor het verkrijgen van vergelding vinden.

“Voor mij betekent rechtvaardigheid dat iedereen gelijk behandeld wordt, dat mensen openlijk kunnen communiceren en begrijpen dat er fouten kunnen worden gemaakt. Dat wanneer iemand zich misdraagt, hierop wordt aangesproken en dat er daadwerkelijk actie wordt ondernomen.”

Een meerderheid van de respondenten (75%) geeft aan dat het behalen van rechtvaardigheid cruciaal is. Dit kan worden bereikt wanneer men het gevoel heeft in een veilige en vertrouwde omgeving hun verhaal te kunnen doen zonder dat zij zelf veroordeeld worden. Daarnaast is het belangrijk om het gevoel te hebben dat hun melding serieus wordt genomen. Op deze manier hebben zij het idee iets terug te kunnen doen tegen het onrecht dat hen is aangedaan.

Daarnaast is het belangrijk dat de melding een bijdrage levert aan het uiteindelijke doel; bewustwording dat de racistische uitlatingen en gedragingen onacceptabel en schadelijk zijn. Een aantal respondenten (13%) geeft aan dat zij het component van rechtvaardigheid in het melden van hun ervaringen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme niet terugzien. Dit komt doordat het voor hen vaak niet helder is wat er met de meldingen wordt gedaan en wat de consequenties voor de daders kunnen zijn, waardoor het verkrijgen van rechtvaardigheid niet duidelijk is.

“Ik denk dat het voor het teweegbrengen van veranderingen in de samenleving goed gedrag als correct moet worden aangewezen en racistisch gedrag als onacceptabel. Het maken van meldingen kan hier zeker aan bijdragen wanneer mensen worden gewezen op het feit dat anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme erg schadelijk is en welke impact het met zich meebrengt. Dit gebeurt nu nog veel te weinig. Mensen moeten zelf het besef krijgen dat ze op de rem moeten trappen.”

Hoewel rechtvaardigheid en het verantwoordelijk houden van daders als belangrijk worden geacht voor de meldingsbereidheid van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme, laten de respondenten weten dat zij dit in veel gevallen als onmogelijk ervaren. Wanneer er bijvoorbeeld sprake is van ervaren discriminatie op straat, waarbij het in veel gevallen gaat om een kortdurend incident en onbekende dader(s), zien de respondenten niet in hoe er vergelding en rechtvaardigheid kan plaatsvinden. Dit heeft een negatief effect op de meldingsbereidheid.

6.1.3 De ernst van de ervaren discriminatie

Onder de respondenten zijn de meningen erg verdeeld over of de ernst van het incident een belangrijke factor is voor de meldingsbereidheid van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Zo wordt er aangegeven dat wanneer het incident als ernstiger wordt ervaren, de bereidheid om een melding te maken hoger is. Tegelijkertijd is het van belang om alle ervaringen te melden om een beter beeld te krijgen van de aard en omvang. Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme wordt als ernstiger ervaren wanneer (1) racistische uitingen worden gemaakt door een bekende, (2) als er fysieke aspecten zijn, (3) wanneer het is een professionele setting plaatsvindt, (4) er sprake is van institutioneel racisme, en (5) wanneer het gebeurt in een groepsverband. Ook geven alle respondenten aan een incident ingrijpender te vinden wanneer het incident zich voordoet in het openbaar, waarbij omstanders niet ingrijpen. Ook speelt de mate van onveiligheidsgevoelens een rol bij de ervaren ernst. Daarnaast kan er ook sprake zijn van een optelsom van kleinere incidenten die er uiteindelijk voor zorgen dat men een melding maakt.

“Ik denk dat het niet altijd aan het incident zelf ligt, want de opmerkingen probeer ik vaak snel te vergeten. Dat is, denk ik, mijn manier om ermee om te kunnen gaan. Maar wanneer de opeenstapeling hoog is, kan een klein incident ook de druppel zijn.”

Hoewel de respondenten het algemeen belang inzien van het melden van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme, laten allen weten dat zij micro-agressies in negen van de tien gevallen niet melden. Dit komt mede doordat dit zo stelselmatig gebeurt dat mensen dit niet elke keer willen en/of kunnen melden. De respondenten geven aan deze opmerkingen en ‘grappen’ voor zichzelf als het ware genormaliseerd hebben en het zien als iets dat er nou eenmaal bij hoort.

6.1.4 De tijd en moeite die het melden kost

Er is gebleken dat de meldingsbereidheid negatief beïnvloed kan worden wanneer mensen meer tijd kwijt zijn aan en moeite moeten doen voor het melden van anti-Oost en Zuid-oost-Aziatisch racisme. Bijna de helft van de respondenten (47%) geeft aan dat dit voor een belemmering zou zorgen. Factoren die worden genoemd die ervoor zorgen dat het melden extra tijd en moeite kost, zijn bijvoorbeeld (1) het moeten opzoeken van informatie door het ontbreken van kennis over het bestaan van ADV's, (2) het ontbreken van algemene kennis over wanneer er melding gemaakt mag en kan worden, (3) wanneer is er sprake van discriminatie, en (4) het overbruggen van taalbarrières.

"Ik merk dat het soms moeilijk is om te bepalen of bepaalde opmerkingen of vragen als discriminatie moeten worden gezien. Ik voel me er dan wel zeer ongemakkelijk bij terwijl anderen het afdoen als het hebben van interesse of een grapje. Dit maakt het lastig om de grens te bepalen en te weten wanneer ik een melding kan maken."

Iets meer dan een derde van de respondenten (35%) geeft aan dat zij een melding zouden maken, zelfs als dit meer tijd en moeite zou kosten. De motivatie om dit te doen komt voort uit het verlangen naar vooruitgang en de wetenschap dat veel mensen zich niet uitspreken tegen anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme noch een melding maken. Dit heeft als gevolg dat er geen zicht zou zijn op de aard en omvang van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme.

6.2 Het psychologische model in de praktijk

Naast de bovengenoemde factoren zijn evenals de psychologische elementen die van invloed kunnen zijn op de meldingsbereidheid onderzocht. De focus hiervan was op de volgende factoren: (1) (on)veiligheidsgevoelens, (2) andere emoties en gevoelens, en (3) attituden richting instanties.

6.2.1 Het ervaren van (on)veiligheidsgevoelens en bescherming

Een overgrote meerderheid (84%) van de respondenten is van mening dat het voorkomen van herhaald slachtofferschap van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme niet uitsluitend kan worden bereikt door het maken van een melding bij een ADV. Wel wordt er aangegeven dat het melden een indirect effect kan hebben wanneer eventuele vervolgstappen zorgen voor extra bewustwording met de hoop dat men zelf de intrinsieke motivatie ontwikkelt om het eigen gedrag aan te passen. De overige respondenten zijn van mening dat een indirect effect niet tot het gewenste resultaat zal leiden. Zij baseren dit op de onduidelijkheid over de (effectieve) maatregelen die genomen kunnen worden binnen een 'zwak' systeem waarin daders in veruit de meeste gevallen geen passende consequenties ondervinden.

"Mensen worden bijna nooit aangesproken of ondervinden geen andere negatieve gevolgen zoals wij dat wel doen. Hierdoor zullen mensen ook niet nadenken of zij wel achter het gedrag staan of dat ze dit willen aanpassen."

Wat betreft het bereiken van een hogere mate van een gevoel van veiligheid en bescherming, is ongeveer de helft van de respondenten (47%) van mening dat dit ook indirect mogelijk is. Zo kan een grotere bewustwording en mentaliteitsverandering in de samenleving positieve effecten kunnen hebben op het veiligheidsgevoel. Echter is 34% van mening dat dit helemaal onmogelijk is. Zij stellen dat de ervaren anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme juist nog verder kan escaleren als er geen adequate aanpak is en men zich nog onveiliger kan voelen wanneer er geen meetbare resultaten en veranderingen worden gezien.

6.2.2 Andere ervaren emoties en gevoelens

Aan de respondenten is gevraagd welke emoties zij ervaarden en wat de invloed is geweest op de beslissing om ervaringen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme al dan niet te melden. Alle respondenten gaven aan dat zij vooral negatieve emoties ervaren. De meest voorkomende emoties waren (1) boosheid, (2) verdriet, (3) onrecht, (4) frustratie en (5) apathie. Ook kwamen gevoelens van (1) shock, (2) schuldgevoel, (3) angst, (4) verwarring, (5) verbazing, (6) irritatie, (7) machteloosheid en (8) teleurstelling naar voren. Een intensievere beleving van deze (negatieve) emoties hing vaak met een grotere bereidheid om melding te maken van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme.

Naast het ervaren van de reeds genoemde emoties gaven de respondenten aan dat zij naar aanleiding van hun ervaringen bepaalde situaties proberen te vermijden en soms zelfs sociale contacten uit de weg gaan. Ook komt naar voren dat zij discriminatie anticiperen op bepaalde locaties. Dit illustreert het diepgaande impact van deze ervaringen op het dagelijks leven en interacties.

> ***"Wanneer ik buiten mijn eigen bubbel stap en op een plek kom waar veel onbekende mensen zijn, dan ga ik er eigenlijk al een soort van uit dat ik te maken ga krijgen met discriminerende opmerkingen op basis van mijn Aziatische uiterlijk. Gebeurt dat niet, dan is het een meevaller voor die dag."***

Ook benadrukten de respondenten het belang van een gevoel van algemeen welzijn en een verlangen naar meer zekerheid in deze context. Dit verlangen naar bewustwording in de samenleving en een vermindering van ervaren anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme lijkt de grootste motivatie te zijn om melding te maken, maar kan er ook voor zorgen dat mensen het melden juist ontwijken wanneer het vertrouwen hierin ontbreekt.

6.2.3 De ervaring met ADV's

Zowel melders als niet-melders zijn het erover eens dat anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme bewust en onbewust wordt ontkend en dat er meer bewustwording nodig is. Het creëren van deze bewustwording moet zowel onder de Aziatische gemeenschap als in de gehele samenleving bevorderd worden. Het ontkennen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme vindt vooral plaats door het verschuilen achter de overtuiging dat het 'maar om een grapje' zou gaan of dat opmerkingen worden gemaakt of vragen worden gesteld uit interesse. Het gevolg hiervan is dat mensen ondervonden anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme bagatelliseren en minder bereid zijn om een melding te maken.

"Ik ben me ervan bewust dat het voorkomen van discriminatie een erg uitdagende taak is. Het melden van incidenten is wel van groot belang omdat dit leidt tot een beter inzicht in de omvang van het probleem. Hoe de bewustwording vervolgens wordt opgepakt hangt af van de samenleving waarin we leven. Mensen moeten duidelijk weten wat goed en fout is! Daarom is bewustwording cruciaal. Een goed startpunt zou bijvoorbeeld zijn om op scholen te beginnen met educatieve lespakketten."

Ook geven respondenten aan dat zij voor langere tijd niet wisten van het bestaan van het MDRA en de andere ADV's en zich daarom niet realiseerden dat zij melding konden maken van het ervaren racisme. Niet-melders noemen daarnaast ook andere redenen waarom zij de keuze hebben gemaakt om geen melding te maken bij een ADV, terwijl ook zij te maken krijgen met racisme. Dit heeft vooral te maken met het ontbreken van kennis en informatie. Zo stellen de respondenten dat het belangrijk is dat er meer duidelijkheid komt over wat mensen mogen en kunnen verwachten van een ADV en welke toegevoegde waarde het melden heeft, zelfs wanneer er in de specifieke situatie van een melder beperkte actie kan worden ondernomen.

"Hoeveel meldingen zijn er eigenlijk nodig om veranderingen door te voeren? Ik denk hierbij aan veranderingen in beleid. Mensen melden vaak niet de dagelijkse incidenten op straat, waar vaak ook weinig mee gedaan kan worden. Verandering zal tijd vergen en er zullen concrete aanpassingen moeten plaatsvinden. Mensen melden niet omdat ze zich afvragen 'wat heb ik er aan?' Het besef dat er misschien niet direct iets gedaan kan worden, maar dat het op de langere termijn wel iets kan bijdragen, ontbreekt vaak."

Melders van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme noemen daarentegen uiteenlopende redenen waarom melding maken bij een ADV wel belangrijk is. Deze respondenten denken dat wanneer er meer meldingen worden gemaakt, er meer aandacht komt voor anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme en dat er gerichte acties kunnen worden ondernomen die kunnen leiden tot vermindering van het ervaren racisme. Daarnaast geven melders aan dat zij door het contact met het MDRA een luisterend oor kregen evenals advies en dat de bemiddeling van het MDRA in sommige gevallen tot een vooruitgang in de situatie heeft geleid. De respondenten geven ook aan dat de procedure om te melden erg makkelijk en laag-drempelig is. Door de positieve ervaringen is de stap om opnieuw te melden minder groot.

"Ik geloof dat het gevoel van 'minder zijn' kan verminderen wanneer ik besef dat ik actie kan ondernemen en dat mensen bij een ADV naar mij luisteren en advies geven. Dit is een belangrijke eerste stap. Bovendien, als er concrete maatregelen genomen kunnen worden, bijvoorbeeld op werk, zal dat zeker bijdragen aan een positieve verandering in de maatschappij."

Het beeld dat mensen hebben van een ADV en eerdere ervaringen blijken invloed te hebben op de bereidheid van individuen om racisme te melden. Deze invloed kan zowel positief als negatief zijn. Individuen die eerder positieve ervaringen hebben gehad met ADV's zijn vaak eerder geneigd om melding te maken. Daarnaast is het voor de beeldvorming van de ADV's belangrijk dat er meer en op grootschaliger niveau informatie wordt verspreid over het bestaan van ADV's, de meldingsprocedure en de waarde van meldingen. Hierdoor kan volgens de respondenten de meldingsbereidheid onder de Aziatische gemeenschap toenemen.

6.3 Het sociologische model in de praktijk

Uit het sociologisch model is de invloed van de sociale omgeving van het slachtoffer geanalyseerd. Dit betreft hoofdzakelijk de opvattingen van individuen in de directe omgevingen van de respondenten. De focus is niet enkel het melden van incidenten van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme maar ook over hoe openlijk en frequent er hierover wordt gesproken.

Het blijkt dat er doorgaans een verschil is in hoe men communiceert met familie en/of vrienden over ervaren anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Hoewel sommige respondenten hier uitgebreid over kunnen praten binnen hun familiekring, wordt dit onderwerp over het algemeen vermeden. Er wordt vaak vanuit huis uit meegegeven om er geen 'groot probleem' van te maken en het negeren van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme wordt aangemoedigd. Vele respondenten geven aan dat hun ouders op deze manier zijn opgevoed en het als cultureel begrip hebben meegekregen. Daarnaast speelt het verschil tussen de oudere en jongere generatie een rol. De oudere generatie voelt zich veelal 'te gast' in Nederland en is van mening een plek in de Nederlandse samenleving te moeten verdienen.

"Ik zie dat de vorige generatie vaak zweeg en de discriminatie over zich heen liet glijden. Er is veel werk te verrichten om dit te kunnen herstellen. Het voelt soms als dweilen met de kraan open. De discussie over 'hanky panky Shanghai' is een goed voorbeeld. Discriminatie is zo diepgeworteld in de samenleving dat mensen het vaak niet eens door hebben. Pas wanneer er gesprekken op gang komen beginnen sommigen het te begrijpen. De eerste reactie die ik vaak tegenkom is 'waar maak je je druk om?'."

"Ik ervaar dat het worden gezien als 'model minderheid' extra stress met zich meebrengt. Het vanuit huis meekrijgen dat we moeten streven naar dit beeld zorgt ervoor dat ik geen ruimte voel om negatieve ervaringen, zoals discriminatie, te bespreken. Het feit dat anderen dit vaak niet begrijpen maakt het extra moeilijk. Het voelt als een voortdurende tweestrijd binnen mezelf."

Deze percepties zijn in mindere mate van belang onder de jongere generatie. Daarnaast komt de jongere generatie, door middel van sociale media, in contact met mensen die zich uitspreken tegen anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Echter, wanneer er vanuit huis uit wordt geleerd hier niks mee te doen, kan dit als erg belastend worden ervaren.

Als gevolg hiervan ervaren respondenten dat zijzelf ook terughoudend zijn (geweest) om over discriminatie te praten. Wanneer binnen de eigen vertrouwde sociale omgeving al lastig over discriminatie wordt gepraat, is de stap om vreemden hierover aan te spreken of ervaringen te delen met onbekende mensen bij een meldpunt nog ingrijpender.

"Mijn partner is sterk betrokken bij het onderwerp diversiteit – ook op zijn werk – en toont veel empathie. Hij heeft mij juist aangemoedigd om hierover te praten en me bezig te houden discriminatie. Ondanks dat hij zo gepassioneerd is over het onderwerp, kan het voor hem lastig zijn om me volledig te begrijpen omdat hij het zelf niet meemaakt."

Daarnaast geven de respondenten (63%) aan dat er bij vrienden meer openheid bestaat om over anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme te praten. Personen bij wie dit niet kan, worden dan ook sneller ontweken. Ook zijn er respondenten die hierover kunnen praten met collega's. Echter hangt dit vaak af van de specifieke dynamiek en heersende cultuur. 59% van de respondenten geeft aan zich het meest op hun gemak te voelen in de aanwezigheid van anderen die inzicht hebben in of bereid zijn om te luisteren naar de ervaringen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme en de diepgaande impact hiervan. Deze empathische en open houding is van waarde bij het creëren van een ondersteunende omgeving voor individuen die met anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme te maken krijgen.

Wanneer mensen het gevoel hebben dat ze gehoord en begrepen worden, ontstaat er een gevoel van verbondenheid en veiligheid. Dit maakt het makkelijker voor hen om ervaringen te delen en zich kwetsbaar op te stellen. Het blijkt dat sociale invloeden een grote impact kunnen hebben op hoe individuen omgaan met racisme evenals de meldingsbereidheid.

6.4 Het ervaren van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme

Uit onderzoek naar de aard en omvang van de meldingen bij het MDRA is gebleken dat anti-Oost en Zuidoost Aziatisch racisme plaatsvindt op uiteenlopende terreinen. Ook de respondenten hebben aangegeven dat ook zij op diverse maatschappelijke terreinen te maken krijgen met racisme. Deze terreinen omvatten onder andere (1) openbare ruimtes, (2) het openbaar vervoer, (3) onderwijsinstellingen, (4) werk- en stageomgeving, (5) in de privésfeer, (6) horecagelegenheden, (7) luchthavens, (8) overheidsinstanties, (9) winkels, (10) bij de politie, (11) gezondheidscentra, (12) media, (13) sportfaciliteiten, en (14) de woningmarkt. In de volgende paragrafen worden de terreinen besproken die het meest door de respondenten zijn aangekaart.

6.4.1 Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme op straat

De respondenten verklaren dat racistische uitlatingen op straat stelselmatig plaatsvinden, waarmee sommigen zelfs elke dag worden geconfronteerd. Zo worden mensen nageroepen

met ‘ching chang chong’, ‘ni hao’, ‘sambal bij’, ‘spleetoog’ en nummers van gerechten van afhaalmenu’s van Chinese restaurants. De respondenten geven aan hierdoor het gevoel te hebben keer op keer op hun Oost- en Zuidoost-Aziatische uiterlijk te worden beoordeeld evenals geconfronteerd te worden met het ‘anders’ eruit zien.

“Ik word vaak nageroepen op straat en word anders behandeld omdat ik niet binnen de ‘norm’ lijk te passen. Mensen gaan er vaak automatisch vanuit dat ik niet Nederlands ben. Het voelt als een veroordeling gebaseerd op mijn Aziatische uiterlijk.”

Opvallend is dat bijna alle respondenten (99%) aangeven anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme op straat niet te melden. Dit komt doordat het veelal gaat om kortstondige, snel voorbijgaande gebeurtenissen door onbekende personen. Hierdoor hebben de respondenten het gevoel dat het maken van een melding niet zich niet zal resulteren in vergelding of rechtvaardigheid waardoor het gevoel van zowel veiligheid als bescherming niet zal toenemen.

“Ik ervaar vaak zoveel opmerkingen dat het een enorme uitdaging wordt om dit allemaal te melden. Met name wanneer het op straat gebeurt. Het zijn vaak onbekenden die kwetsende opmerkingen maken zoals ‘poep Chinees’ of ‘ga terug naar je eigen land’.

Daarnaast speelt de sociale omgeving een belangrijke rol waarbij, bijvoorbeeld vrienden en familie, het racisme, dat veelal bestaat uit micro-agressie, afdoen als onschuldige ‘grappen’ en het niet erkennen als een probleem. Hierdoor raken slachtoffers van anti-Oost en Zuid-oost-Aziatisch racisme niet gemotiveerd om verdere actie te ondernemen. De incidenten blijven niet in alle gevallen beperkt tot het naroepen maar kunnen ook fysiek worden.

“Ik liep gister gewoon over straat en een wildvreemde, wat oudere man, kwam naar me toe. Hij gaf me een duw en zei dat al het slechte in de wereld afkomstig is uit China.”

De respondenten geven aan tijd en energie tekort te komen wanneer zij alle incidenten op straat zouden moeten melden en willen daarom zo min mogelijk hiervan aan deze incidenten besteden.

“Ik merk dat ik niet altijd actief blijf stilstaan bij de incidenten. Ik wil ze vaak snel vergeten en doorgaan – me niet teveel focussen op het negatieve. Ik denk dat het niet goed is voor je eigen welzijn om alles wat op straat gebeurt te willen melden.”

Hoewel de respondenten kenbaar maken dat de ervaren anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme voornamelijk op straat plaatsvindt, is het tevens het terrein waar mensen aangeven het minst geneigd te zijn daar melding van te maken.

6.4.2 Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme op de werkvloer

De respondenten benadrukken dat hoewel er een groeiende aandacht is voor diversiteit op de werkvloer, er nog steeds een gebrek aan diepgaande kennis en bewustzijn bestaat.

> ***"Als er op mijn werk sprake zou zijn van racisme, dan zou ik eerst proberen om het binnen de werkomgeving op te lossen. Het is een lastige situatie want je wilt niet als een zeurderig iemand bekendstaan of jezelf mogelijk in de problemen brengen."***

Ook vragen de respondenten zich af welke opmerkingen als passend worden beschouwd om te voorkomen dat ze zichzelf voortdurend moeten verklaren en om hun professionele reputatie te behouden. Vaak wordt geprobeerd om incidenten van anti-Oost en Zuid-oost-Aziatisch racisme binnen de werkcontext informeel, op de werkplek zelf, aan te pakken. Dit komt voort uit de angst om zelf de dupe te worden van tegenreacties die kunnen ontstaan door het benoemen van de racistische bejegening. Wanneer er echter een duidelijk en onmiskenbaar incident van ongelijke behandeling plaatsvindt, zijn respondenten geneigd om actie te ondernemen en eventueel ook een melding te maken bij een ADV.

De respondenten benoemen diverse voorbeelden van werkgebieden en vormen van racisme die er kunnen plaatsvinden. Zo geeft een huisarts aan dat hij te maken krijgt met mensen die "niet bij een Aziatische dokter willen komen" of die denken dat hij "vast veel van accupunctuur moet weten". Ook komt de opmerking "wat kan je eigenlijk goed Nederlands" regelmatig voor. Een ander voorbeeld wordt gegeven door respondenten die werkzaam zijn in Chinese restaurants. Hier voelen mensen te vaak de behoefte om een 'Chinees accent' na te doen of stereotyperende opmerkingen te maken. Een andere respondent werkt op kantoor en zij wordt geconfronteerd met uitspraken als "laat me weten als ik Chinees praat."

> ***"Ik heb gemerkt dat collega's vaak de neiging hebben om nare opmerkingen te maken in groepsverband. Mogelijk is dit om macht te laten zien en schamen ze zich om vriendelijk te zijn tegen Aziaten. Wanneer ik ze één-op-één spreek, zijn ze heel aardig. Hierdoor krijgt ik niet het gevoel dat ze racistisch willen zijn maar eerder beïnvloed worden door de dynamiek in de groep. Ik denk dat ze bang zijn om zelf afgekeurd te worden en als zwak gezien worden vanwege bestaande beeldvormingen over Aziaten."***

Deze situaties benadrukken de complexiteit van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme op het werk, waarbij vooroordelen en stereotypen kunnen worden verpakt in, op het eerste gezicht, onschuldige opmerkingen. Het is daarom van essentieel belang dat werkplekken

niet alleen diversiteit omarmen, maar ook een inclusieve omgeving creëren waarin medewerkers zich veilig voelen om hun ervaringen van discriminatie te delen, zonder vrees voor nadelige gevolgen.

6.4.3 Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het onderwijs en op stage

Naast het feit dat scholen en stageplekken omgevingen zouden moeten zijn van
Naast het feit dat scholen en stageplekken omgevingen zouden moeten zijn van gelijkheid en leermogelijkheden, fungeren zij soms als een podium voor discriminerende ervaringen. Een opvallend aspect is dat veel respondenten het onderwijs zien als een belangrijk aspect om bewustzijn te creëren en bij te dragen aan het voorkomen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Dit laat de mogelijke kracht van educatie zien in het vormgeven van attitudes en gedragingen, maar ook van stereotypen en vooroordelen. Het gebruiken van lespakketten gericht op culturele diversiteit en inclusiviteit is volgens de respondenten hard nodig. Studenten onderwijzen over wat wel en niet aanvaardbaar is en hen bewust te maken van de gevolgen van racistisch gedrag is wat centraal dient te staan.

> ***"Er zijn bij mij op school bijna geen andere Aziatische mensen. In mijn klas zit wel een Chinese jongen, alleen valt hij volledig buiten de groep. De andere jongens maken constant opmerkingen en 'grappen' over zijn Aziatische uiterlijk. Zo was er een keer dat alle plekken al bezet waren en er alleen nog een stoel naast deze Chinese jongen vrij was. Een jongen ging met een hele diepe zucht naast hem zitten. Er kwam een andere klasgenoot binnen en hij riep heel hard 'wat ga je nou naast die Chinees zitten'. Wanneer er zulke opmerkingen worden gemaakt word ik er zelf ook naar van maar ik durf er niks van te zeggen."***

Een bijkomend zorgpunt betreft de inhoud van schoolboeken waarin tot op heden informatie kan worden aangetroffen die niet-kloppend of stereotyperend is. Een voorbeeld is het lied 'Hanky Panky Shanghai', dat nog steeds op sommige scholen wordt gezongen. Dit lied bevat racistische stereotypen die niet alleen misleidend zijn maar ook bijdragen aan het in stand houden van vooroordelen.

> ***"Ik ervaar soms, in groepsverband met vrienden van Chinese en Japanse afkomst, racistische opmerkingen zoals 'ching chang chong'. Dit raakt me! Op de hogeschool hoor ik ook dat vrienden van Chinese afkomst die in de publieke ruimte studeren continu worden geconfronteerd met racistische en stereotyperende opmerkingen van medestudenten."***

Naast het anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme dat plaatsvindt in het basis-en voortgezet onderwijs, zijn er ook incidenten binnen het wetenschappelijk onderwijs en de daarbij horende stages.

“Tijdens een intakegesprek werd er op een racistische manier vragen aan mij gesteld. Zo werd er bijvoorbeeld gevraagd waar ik ‘echt’ vandaan kom en ook kreeg ik de vraag over hoe het nou komt dat ik zo goed Nederlands spreek. Een vraag die witte Nederlanders niet te horen krijgen. Ook werd ik tijdens mijn stage volledig genegeerd nadat had verteld over hoe ik racistisch werd bejegend. Dit heeft psychologisch veel met mij gedaan; ik heb me zelf aangemeld bij een psycholoog. Mijn stagebegeleider, een oudere witte man, ondernam geen actie.”

Een respondent deelde haar ervaring waarin zij geconfronteerd werd met anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme en hier tegen inging. De reactie die zij ontving was schokkend! Haar werd verteld dat racisme iets is dat zij haar hele leven zou tegenkomen en dat ze er maar mee moest leren dealen. Dit benadrukt de noodzaak om een omgeving te creëren waarin discriminatie niet getolereerd wordt, daders consequenties ondervinden, evenals waarin slachtoffers van discriminatie de steun krijgen die zij verdienen en nodig hebben.

Bij het melden van incidenten op school en stage spelen de gevoelens van (on)veiligheid en de morele verantwoordelijkheid voor het bestrijden van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het onderwijs en op stage een belangrijke rol. Door middel van educatie, het herzien van lesmateriaal en het actief aanpakken van discriminerend gedrag kan er volgens de respondenten een bijdrage worden geleverd aan een omgeving waarin alle individuen, ongeacht hun afkomst, de kans krijgen om te leren en te groeien in een sfeer van wederzijds respect en begrip hebben voor elkaar.

“Ik heb vroeger op de basisschool duidelijk gemaakt aan de juf dat ik het liedje niet accepteerde en mij er niet fijn bij voelde. Ondanks mijn duidelijke standpunt, besloot de juf het liedje juist twee keer te zingen terwijl ze me diep in m’n ogen aankeek.”

6.4.4 Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het openbaar vervoer

De coronapandemie heeft voor een sterke toename van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in het openbaar vervoer gezorgd. Mensen met een Aziatisch uiterlijk werden vaak openlijk vermeden en op een racistische manier bejegend. Deze emotionele ervaringen hebben een negatieve invloed gehad op de slachtoffers.

“Tijdens treinritten bereid ik me altijd voor op de mogelijke opmerkingen.
Als het niet gebeurt, voelt dat als een opluchting. Maar vaak zie je het al aankomen.
Het is frustrerend om hier mentaal mee bezig te zijn en het is behoorlijk vermoeiend.”

Een anders aspect van deze incidenten is de aanwezigheid van omstanders die getuige zijn van het racistische gedrag maar niet ingrijpen. Dit draagt bij aan de impact van de ervaring. Het gevoel van machteloosheid en de teleurstelling door de afwezigheid van hulp van anderen versterkt de emotionele beleving.

"Jongeren begonnen mij in de bus belachelijk te maken vanwege mijn uiterlijk. Ik besloot het incident te filmen. Zelfs bij het uitstappen bleven ze doorgaan. Het deed me erg veel pijn dat niemand in de bus iets zei of ingreep. Ik kon mijn tranen niet bedwingen en hoewel mensen het zagen, niemand kwam naar me toe. Ik heb ook een melding gemaakt bij de politie maar de ervaring was teleurstellend. In eerste instantie wilden ze niet naar mijn verhaal luisteren. De politie suggereerde dat ik hulp moest zoeken, wat me het gevoel gaf alsof ik de schuld kreeg. Dit hele incident heeft me veel pijn gedaan en was behoorlijk schokkend."

Bovendien is de aard van de discriminatie in het openbaar vervoer aangrijpend omdat de slachtoffers vaak niet direct aan de situatie kunnen ontsnappen. Dit in tegenstelling tot incidenten op straat, waar men wellicht sneller kan wegkomen. Een ander aspect is dat slachtoffers die melding hebben gemaakt van deze incidenten aangeven dat ADV's beperkte mogelijkheden hebben om actie te ondernemen. Dit komt doordat de daders vaak onbekenden zijn, wat het proces van een eventuele confrontatie bemoeilijkt.

6.4.5 Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme in de media

De media speelt net als het onderwijs een belangrijk rol in de vorming van attitudes en gedragingen, maar ook van stereotypen en vooroordelen ten opzichte van verschillende Oost- en Zuidoost-Aziatische culturen en bevolkingsgroepen.

"Ik zie dat Aziaten vaak genegeerd, vergeten en weggecijferd worden – zowel in het dagelijks leven als in de media waar het imago van Oost- en Zuidoost-Aziaten ondervertegenwoordigd is. Hierdoor hebben mensen soms het idee dat ze alles kunnen zeggen en doen tegen Aziaten. Het is pijnlijk dat Aziaten in deze maatschappij niet in de media het gezicht hebben dat ze verdienen."

Voor mensen met een Oost- en Zuidoost-Aziatische achtergrond is de huidige mate van representatie op bijvoorbeeld de televisie erg ondervertegenwoordigd. Dit gebrek aan representatie draagt bij aan de beeldvorming en doet weinig goeds voor het imago van deze Aziatische gemeenschappen, aldus de respondenten.

Het is volgens de respondenten van groot belang dat er stappen worden ondernomen om de aanwezigheid van Oost- en Zuidoost-Aziatische individuen in de media te vergroten. Deze representatie moet plaatsvinden op een respectvolle manier, en niet, zoals vaak het geval is, met stereotyperende beelden en karikaturen. Daarnaast kan de media een cruciale rol spelen in het vergroten van de bewustwording rondom anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme.

“Vanochtend wilde ik met mijn zoon een tekenfilmserie bekijken. In de allereerste aflevering werden Aziaten belachelijk gemaakt. Er werden spleetogen en gekke bekken getrokken en zelfs het ‘spraakgebrek’ werd geïmiteerd. Het was een aaneenschakeling van racistische clichés.”

Het huidige gebrek aan aandacht voor dit onderwerp in de media draagt bij aan het onderschatten van het probleem en dat maakt dat mensen in sommige gevallen de morele verantwoordelijkheid voelen om dit kenbaar te maken.

6.5 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de diepte-interviews besproken. Aan de respondenten is gevraagd naar voorbeelden van ervaren discriminatie en welke factoren van invloed zijn geweest op de meldingsbereidheid. Uit de analyse van deze gegevens blijkt dat veel factoren uit het economische, psychologische en sociologische model ook van toepassing zijn op de meldingsbereidheid van anti-Oost en Zuidoost-Aziatische discriminatie. Daarnaast is gebleken dat de factoren uit de modellen verschillende invloeden kunnen hebben op basis van op welke maatschappelijke terreinen de discriminatie wordt ervaren. Uit het onderzoek blijkt dat de meeste respondenten zich moreel verantwoordelijk voelen om racisme te melden, maar sommigen twijfelen hierover. Vergelding en rechtvaardigheid worden als belangrijke factoren gezien, waarbij bewustwording belangrijker wordt geacht dan straf. De ernst van het incident beïnvloedt ook de meldingsbereidheid, en sommige vormen van discriminatie worden als ernstiger ervaren dan andere, bijvoorbeeld wanneer een incident fysiek wordt of in groepsverband gebeurt.

De tijd en moeite die het kost om een melding te maken, kunnen een belemmering vormen. Sommige respondenten zijn bereid om extra moeite te doen, terwijl anderen dat niet zijn. Het psychologische model en de sociale omgeving spelen ook een rol bij de meldingsbereidheid. Negatieve emoties zoals boosheid en verdriet spelen een grote rol bij de beslissing om wel of niet te melden. De perceptie en ervaringen met ADV’s hebben invloed op de bereidheid om racisme te melden. Op verschillende terreinen zoals op straat, op de werkvloer, en in het onderwijs, ervaren respondenten racisme. De respondenten vinden het daarom belangrijkste dat er bewustwording wordt gecreëerd om mensen zelf de motivatie te laten vinden om verandering te bereiken.

07

Conclusie

Anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme is een groot, maar nog weinig onderkent en een lastig te onderzoeken probleem. Het is evident dat mensen uit het globale westen zelden onderscheid maken tussen de verschillende Aziatische culturen en etnische groeperingen. Hierdoor hebben veel mensen met een Oost- of Zuidoost-Aziatisch uiterlijk regelmatig te maken met westerse stereotypen en vooroordelen. Daarnaast klopt het heersende beeld dat anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme pas een recent fenomeen is niet.
Deze opeenstapeling van misvattingen zorgt ervoor dat mensen die te maken krijgen met anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme zich niet begrepen en ongelijkwaardig voelen. Een gevaar is dat nu de publiciteit weer lijkt af te nemen, ook de meldingsbereidheid stagneert.

7.1 Aanbevelingen
Door de ontkenning en het ontbreken van de bewustwording bij zowel de Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen evenals de gehele Nederlandse maatschappij, worden de ondervonden vormen van discriminatie gebagatelliseerd en zijn mensen minder bereid om een melding te maken.

Het optimaliseren van de zichtbaarheid van het MDRA.
Het optimaliseren van de bereikbaarheid, zichtbaarheid en vindbaarheid van het MDRA (en de ADV's in het geheel) is essentieel om de meldingsbereidheid onder Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen te vergroten. Mensen dienen te weten waar ze met hun ervaring van Oost- en Zuidoost-Aziatisch racisme heen kunnen gaan om een melding te maken en hoe de meldingsprocedure eruit ziet. Dit is van belang zodat Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen die racisme ondervinden een weloverwogen beslissing kunnen nemen dat zich doet leiden tot het maken van een melding. Het MDRA (en de ADV's) dragen de verantwoordelijk voor het kenbaar maken van deze informatie binnen de Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen.

Hierbij kan gedacht worden aan: (1) het vergroten van de verbinding tussen het MDRA (en alle ADV's) en de Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschap, (2) het vergroten van het vertrouwen in het meldingsproces, (3) het overbruggen van eventuele taalbarrières, en (4) het verminderen van de angst voor eventuele negatieve reacties en gevolgen. De reeds benoemde punten zijn van belang gezien het onderzoek op meerdere momenten heeft aangetoond dat slachtoffers van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme voornamelijk

steun vinden binnen hun directe omgeving. Dit betreft veelal vrienden, familie, buren, collega's en klasgenoten. Ook voelen slachtoffers van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme dat ze wellicht beter worden begrepen door gelijkgestemden. Hierbij kan worden gedacht aan belangenorganisaties zoals Asian Raisins en Pan Asian Collective. Het is voor het MDRA (en alle ADV's) cruciaal om niet alleen bekendheid te verkrijgen binnen deze kringen maar ook samenwerkingen aan te gaan om de meldingsbereidheid van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme te verhogen. Voor de diverse gemeenten is hier een ondersteunende en faciliterende rol voor weggelegd.

Bewustwordingscampagnes en voorlichting.
Het ontbreken van de bewustwording in de Nederlandse maatschappij over de racistische vooroordelen en stereotyperingen over de Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschapen werkt racisme actief in hand. Meer bewustwording van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme zou zich kunnen resulteren in positieve gedragsveranderingen. Dit kan worden gedaan door bijvoorbeeld het ontwikkelen van beleid dat specifiek is toegespitst op het verminderen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Daarnaast kan het MDRA (en alle ADV's) in samenwerking met de gemeenten en eventuele belangenorganisaties educatieve voorlichtingen geven over anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme en de impact hiervan. Het is van belang dat deze voorlichtingen op zowel scholen, in het bedrijfsleven en binnen overheidsinstellingen worden gegeven.

Een verbeterd en representatief beeld in de media.
Tot op heden ontbreekt er in de media expliciete aandacht voor de verscheidenheid aan Oost- en Zuidoost-Aziatische mensen, de diverse culturen en positieve rolmodellen. Ook worden er nog steeds racistische stereotyperingen en karikaturen gebruikt. Dit is met name schadelijk gezien de invloed die de media heeft op de vorming van attitudes, evenals het in stand houden van racistische stereotypen en vooroordelen. Het is daarom van belang dat de media, in de breedste zin, actief wordt aangemoedigd om positieve beeldvormingen van de diverse Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen te vertonen. Ook kan de media worden ingezet voor educatieve doeleinden om anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme te belichten. Dit dient in samenspraak te worden gedaan met de getroffen Oost- en Zuidoost-Aziatische gemeenschappen, belangenorganisaties, het MDRA (en alle ADV's) en met de ondersteuning van de diverse gemeenten.

Ook speelt de media een significante rol in het vergroten van de bewustwording van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Het huidige onderzoek toont op diverse plekken aan dat de media toenemend aandacht schonk aan anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme gedurende de coronapandemie. Daartegenover staat dat nu de focus op de pandemie is afgenomen, tegelijkertijd de focus op anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme nihil of geheel absent is. Het huidige gebrek aan aandacht voor dit onderwerp in de media draagt bij aan het onderschatten van de aard en omvang van dit probleem.

Additioneel onderzoek
Zoals eerder benoemd is er beperkt onderzoek beschikbaar aangaande anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme binnen Nederland. Het is daardoor van cruciaal belang dat er additionele onderzoeken worden uitgevoerd die een diepgaander inzicht geven in onderwerpen zoals de instandhouding en patronen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme. Dit kan bijdragen aan het ontwikkelen van effectieve maatregelen om patronen te doorbreken en deze vorm van racisme te doen verminderen. Gezien de samenleving altijd in ontwikkeling is en blijft, kunnen zich er nieuwe omstandigheden voordoen die anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme doen toe- of afnemen. Het is daarom van belang om constant onderzoek uit te voeren.

Ook kunnen onderzoekers binnen verschillende disciplines de historische context van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme uitgebreider in kaart brengen. Daarnaast is het van belang om te onderzoeken of de ervaringen van anti-Oost en Zuidoost-Aziatisch racisme verschilt tussen de grote steden en de rurale gebieden. Onderzoek vormt de basis voor educatieve maatregelen, waaronder campagnes en het ontwikkelen van nieuw lesmateriaal.

Bijlage

Discriminatie subcategorie: terrein	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Door kinderen/jongeren uit de wijk	0	0	1	0	0	1
Media	0	0	3	4	3	10
Voortgezet onderwijs	0	0	0	1	0	1
Hoger onderwijs (HBO/WO)	0	0	1	0	0	1
Politie	0	1	0	0	1	2
OM	0	0	1	0	0	1
Privépersoon uiting sociale media	0	0	1	1	0	1
Privépersoon uiting overig	0	0	2	0	0	3
Promotie/doorstroom	1	0	0	0	0	1
Werving en selectie	0	0	1	0	2	3
Bemiddeling/toewijzing	0	0	0	0	1	1
(ex) Relatie	0	0	1	0	0	1
Recreatie	0	0	2	0	0	2
Reclame	0	1	1	0	0	2
Sport	0	0	2	0	0	2
Openbaar vervoer	0	0	18	0	0	18
Onbekend	0	1	5	0	0	6
Werkvloer	0	1	4	1	2	8
Overheid lokaal/overig	1	0	1	1	0	3
Rijksoverheid	0	0	0	1	1	2
Politicus/politieke partij	0	0	1	0	0	1
Op straat	1	2	39	10	3	55
Detailhandel	2	1	8	5	1	17
Door directe buren	0	0	0	3	1	4
Door buurtgenoten	0	1	1	0	1	3
Bekenden	0	0	1	0	0	1
Bekende Nederlander	0	0	1	0	0	1
Familie	0	0	0	1	0	1
Café/discotheek/restaurant	0	0	1	3	0	4
Columnist/publicist	0	0	1	0	0	1
Anders	1	2	15	2	3	23
Totaal	6	9	115	33	20	183

Bibliografie

Algemeen Dagblad. (2020). Aangifte tegen dj om discriminerend coronalied ‘Voorkomen is beter dan Chinezen’. Geraadpleegd van: Aangifte tegen dj om discriminerend coronalied ‘Voorkomen is beter dan Chinezen’ | Binnenland | AD.nl

Andriessen, I. (2017). Discriminatie herkennen, benoemen en melden. Sociaal en Cultureel Planbureau.
Andriessen, I., Hoegen Dijkhof, J., Torre, A. van der, Berg, E. van den, Pulles, I., Iedema, J., & Voogd-Hamelink, M. de (2020). Ervaren discriminatie in Nederland II. Sociaal en Cultureel Planbureau.

Andriessen, I., Fernee, H., & Wittebrood, K. (2014). Ervaren discriminatie in Nederland. Sociaal en Cultureel Planbureau. Den Haag.

Art.1 Midden Nederland (z.d.). Discriminatie en wetgeving. https://art1middennederland.nl/discriminatie-en-wetgeving

Asian Raisins. (2020). Racisme en discriminatie tegen Zuidoost- en Oost-Aziaten in de Nederlandse geschiedenis. Geraadpleegd van: https://asianraisins.nl/geschiedenis/

Barrois, M. (2020). Verenigde Naties- Geschiendenis & Ontwikkeling. Historiek.

Baumer, E. P. (2002). Neighborhood disadvantage and police notification by victims of violence. Criminology, 40(3): 579-616.

Baumer, E. P. & Lauritsen, J. L. (2010). Reporting crime to the police, 1973-2005: a multivariate analysis of long-term trends in the national crime survey (NCVS). Criminology, 48(1): 131-185.

Bos, L. (2022). Aandacht voor anti-Aziatisch racisme is hard nodig. Universiteit Leiden.

Bouchallikht, K., & Papaikonomou, Z. (2021). De inclusiemarathon: over diversiteit en gelijkwaardigheid op de werkvloer. Amsterdam University Press.

Bouwman, W., Bruins, G. (2020).
‘De Chinees’ werd begin 20e eeuw niet als mens gezien. Nederlands Dagblad.

Brants, C. H., Kool, R. S. B., & Ringnalda, A. (2007). Strafbare discriminatie.
Boom Juridische uitgevers.

Broekroelofs, R., & Poerwoatmodjo, J. (2021). De stilte voorbij:
verkenning over ervaring van discriminatie tijdens de Covid-19 pandemie onder
Nederlanders met een Oost-Aziatische achtergrond. Kennisplatform Integratie
en Samenleving.

College voor de Rechten van de Mens (CRM) (z.d.). Welke mensenrechten zijn er?
https://mensenrechten.nl/nl/welke-mensenrechten-zijn-er

College voor de Rechten van de Mens (z.d.).
Discriminatie en gelijke behandeling.
https://www.mensenrechten.nl/mensenrechtenvoorjou/discriminatieengelijkebehandeling/
watzegt-de-wet-over-discriminatie-en-gelijke-behandeling

Dharmowijono, W. (2009). Van koelies, klontongs en kapiteins: het beeld van de
Chinezen in Indisch Nederlands literair proza 1880-1950 (pp. 290-294, 305-309)

Dijkstra, E. (2019). Het versmade strafrecht?
Een breder perspectief op het toevoegen van geslachtskenmerken, genderidentiteit
en genderexpressies aan de AWGB. Nederlands Juristenblad, 94(17), 1239-1245.

Dionne, K. Y., & Turkmen, F. F. (2020).
The politics of pandemic othering: putting COVID-19 in global and historical context.
International Organization, 5, 1-18. http://doi.org/10.1017/s002081832000405

Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). (1950).
Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Felson, R. B., Messner, S. F., Hoskin, A. W., & Deane, G. (2002).
Reasons for reporting and not reporting domestic violence to the police. Criminology, 40(3), 617-648.

Geschiedenis Magazine. (2019). 30 mei 1619: stichting Batavia.
Geraadpleegd van: https://geschiedenismagazine.nl/30-mei-1619-stichting-batavia#:~:text=Het%20is%20400%20jaar%20geleden,van%20de%20VOC%20in%20Azi%C3%AB.

Gibson, J. & Kim, B. (2006). Measurement error and the effect of inequality on experienced versus reported crime. Working Paper in Economics 5/06.

oudriaan, H., Wittebrood, K., & Nieuwbeerta, P. (2004).
Buurtkenmerken en aangiftegedrag van slachtoffers van criminaliteit: de effecten van sociaal-economische achterstand, informele sociale controle en vertrouwen in de effectiviteit van de politie. Mens & Maatschappij, 3(79): 287-314.

Goudriaan, H., & Nieuwbeerta, P . (2005).
Contextuele invloeden op de bereidheid geweldsdelicten te melden:
Een vignettenonderzoek onder middelbare scholieren. Tijdschrift Voor Criminologie, 48(3), 3.

Goudsmit, R., & Zilver, K. (2021). Niet eerder waren er zoveel meldingen van discriminatie tegen Aziatische Nederlanders: ‘We worden soms echt als ratten behandeld’. Trouw.

Greenberg, M., Ruback, R., & Westcott, D. (1982). Decision making by crime victims: a multimethod approach. Law & Society Review, 17(1), 47-84. http://doi.org/10.2307/3053532

Grijsen, C. (2013). De handhaving van discriminatiewetgeving in de politiepraktijk.
Universiteit Utrecht.

Haokip, T. (2021). From ‘Chinky’ to ‘Coronavirus’: racism against northeast Indians during the COVID-19 pandemic. Asian Ethnicity, 22, 353-375. http://doi.org/10.1037/a0036056

Heeckeren, C. W., van. (1901). Beschouwingen over het voor Chinezen op Java geldende recht, pp. 49, 53-54, 56-58.

Hellemons, S., Schuyt, P., & Ten Voorde, J. (2021).
Het discriminatoir oogmerk als strafverhogende omstandigheid: een rechtsvergelijkende waardering. Nederlands Juristenblad, 2021(23), 1874-1879

Kros, K., Harnacke, C., Felten, H., Broekroelofs, R., & Does, S. (2022).
Een antidiscriminatievoorziening moet slagkracht hebben: Onderzoek naar hoe het meldproces bij discriminatie ingericht zou kunnen worden vanuit de behoeften van de gedupeerden. Movisie.

Kuypers, L., & Putters, K. (2020). Maatschappelijke effecten corona.
Eerste analyse van de mogelijke maatschappelijke gevolgen en implicaties voor beleid.

Sociaal en cultureel planbureau.

Loof, J. P. (2003). Discriminatieverboden in Nederland: achtergronden en discussie. Het discriminatieverbod van artikel 1 Grondwet: nationale en internationale perspectieven, 36-81.

MacDonald, Z. (2002). Official crime statistics: their use and interpretation. The Economic Journal, 112(Februari): F85-F106.

Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam. (2023). Jaarverslag 2022. Geraadpleegd van: https://mdra.nl/discriminatiecijfers-meldpunt-discriminatie-regio-amsterdam-2022/
Mesman, J. (2021). Opgroeien in kleur: opvoeden zonder vooroordelen. Uitgeverij Balans.

Miltenburg, E., & Schaper, J. (2020). Verwachte gevolgen van corona voor de opvattingen en houdingen van Nederlanders.

Movisie. (2022). Handreiking Antidiscriminatiebeleid voor gemeenten. Uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties.

Omlo, J. (2020). Verzetten, vermijden of veranderen? Reageren op discriminatie en stigmatisering. Art. 1.

Petities. (2020). We zijn geen virussen! Geraadpleegd van: https://www.petities.com/a/250864

Pieke, F. N., Benton, G. (1998). The Chinese in the Netherlands. In G. Benton et al. The Chinese in Europe (pp. 125-167). Palgrave Macmilla.

Rennison, C. M. (2003). Reporting to the police by Hispanic victims of violence. Violence and Victims, 22(6): 754-772.

RTLnieuws (2020, 23 februari). Chinees-Nederlandse Cindy (24) mishandeld na opmerking over coronalied. Geraadpleegd van: https://rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5032246/corona-carnaval-aangifte-tilburg-politie-chinese-coronalied

Said, E. W. (1979). Orientalism. New York: Vintage Books A Division of Random House.

Schreurs, W. (2020). Waarom melden burgers?. Tijdschrift voor Veiligheid, 19, 2-3.

Smits, E. (2021). Orientalisme in de eenentwintigste eeuw: de invloed van de coronacrisis op Aziatische stereotyperingen op Facebook. Radboud Universiteit.

Snel, E., & Custers, G. (2019). ‘Segmented assimilation’: meerdere wegen naar economisch succes?. Tijdschrift Sociologie, 15(1), 1-18

Tarling, R., & Morris, K. (2010). Reporting crime to the police.

The British Journal of Criminology, 50(3), 474-490.
Geraadpleegd van: www.jstor.org/stable/43612865

Timmer, A. S. H. (2019). Seksediscriminatie onder artikel 14 EVRM:
over principes, pragmatisme en problemen. Nederlands Tijdschrift voor de Mensenrechten, 44(4), 391-412.

Trouw, Goudsmit, R., & Zilver, K. (2021. Niet eerder waren er zoveel meldingen van discriminatie tegen Aziatische Nederlanders: ‘We worden soms echt als ratten behandeld’.
Geraadpleegd van: Niet eerder waren er zoveel meldingen van discriminatie tegen Aziatische Nederlanders: ‘We worden soms echt als ratten behandeld’ (trouw.nl)

Van Loosbroek, S. (2022). Waarom Aziaten altijd worden vergeten in onderzoek naar discriminatie. Leids Universitair Weekblad Mare.

Vidgen, B., Botelho, A., Broniatowsk, D., Guest, E., Hall, M., Margetts, H., Tromble, R., Waseem, Z., & Hale, S. (2020). Detecting East Asian Prejudice on Social Media.
arXiv preprint arXiv:2005.03909.

Vreke, J., Salverda, I. E., & Langers, F. (2010).
Niet bij rood alleen: buurtgroen en sociale cohesie. Alterra, 2070.

Weijer, S. van der & Bernasco, W. (2016). Aangifte en meldingsbereidheid.
Trends en determinanten. WODC

Wijers, M., & Boer, M. D. (2010). Een keer is genoeg:
verkennend onderzoek naar secundaire victimisatie van slachtoffers als getuigen in het strafproces. Utrecht: WODC

Yakushko, O. (2009). Xenophobia: understanding the roots and consequences of negative attitudes toward immigrants. The Counseling Psychologist, 37, 36-66.
http://doi.org/10.1077/0011000008316034

Yang, J. P., Nhan, E. R., & Tung, E. L. (2022). COVID-19 anti-Asian racism and race-based stress: A phenomenological qualitative media analysis.
Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 14(8), 1374–1382.